

DE GROTE AFWEZIGE

Aldert Schuil

DE GROTE AFWEZIGE

Een roman van

Uitgeverij Hartklopper, Heerenveen

Eerste druk: augustus 2020
ISBN 978-90-830816-0-1

© 2020 Aldert Schuil/Vof Blote Kunst – Uitgeverij Hartklopper

Omslagontwerp: Aldert Schuil
Schilderij voor omslag: Aldert Schuil,
onder begeleiding van kunstenaar Gabriëlle Westra, Heerenveen
Fotografie omslag: Henk Bruyns Beeldproducties, Heerenveen
Digitale opmaak omslag: Logosnel.nl, Baarn
Drukkerij: Ipskamp Printing, Enschede

Niets van deze uitgave mag worden veelevoudigd, door middel van druk, fotokopieën, geautomatiseerde gegevensbestanden of op welke andere wijze ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

1. De grote afwezige

*“Van koelcel naar oven.
De laatste aardse reis.
Vader op weg naar het paradijs!
Altijd al reislustig.”*

Nee, nu ik ze mezelf nogmaals hardop heb horen voorlezen, streep ik die laatste vier regels toch maar door. Zwarte humor was aan mijn moeder nooit besteed. Ik heb ze geschreven in een zwaar overmoedige bui, denkend dat de zaal het wel zou waarderen met een flink lachsalvo. Mijn erin verwerkte cynisme zou hen vast ontgaan. Maar moeder krijgt een hartverzakking. Het is zo'n dag van alleen maar zoete woorden. Over de doden niets dan goeds. Sprekers gaan hem vast bewieroken. Er zullen tranen vloeien. O ja, vast ook die van mij. Maar na vandaag dringt de harde werkelijkheid zich onvermijdelijk weer aan mij, aan ons als familie, op.

Mijn vader is dus dood. Morsdood, want negen maanden al! Na het bericht van zijn dood moest hij buiten onze wil om nog bijna driekwart jaar aan de andere kant van de wereld verblijven. Hoe bizar is dat!? De schok is allang weggevloeid, het verdriet gesleten, maar met 'zijn' terugkeer zijn de emoties ook terug. Het waren negen onwezenlijke maanden. Het was zo onwerkelijk, omdat het zo ontastbaar was en omdat onze thuissituatie er niet wezenlijk door veranderde. Zijn afwezigheid zit namelijk van kinds af aan ingebakken in ons systeem. Toch knaagt aan mij een gevoel van tekortgeschoten zijn. Had vader niet meer verdiend? Had ik, hadden wij als gezin, niet veel meer kunnen doen om hem sneller thuis te krijgen? We hadden op zijn minst een vliegtuig kunnen pakken om op locatie afscheid te nemen; om onze liefde en ons respect voor hem te tonen. En nu? Wij hebben, als familie, mooie woorden tegen elkaar uitgesproken, ook dat wij het vandaag gaan afsluiten. Maar is dat mogelijk nu er een mist van geheimzinnigheid rondom zijn dood is blijven hangen? De overdracht van zijn lijk ging niet bepaald van een leien dakje en de informatie die wij ontvingen was erg gedoseerd

en mager. Het leek haast wel een vertraagd afgespeeld film drama, waarin wijzelf meespeelden. Het trotse beeld dat ik van mijn vader had is vandaag niet zo helder meer. Ik weet zo weinig van hem, dat besef ik nu pas. Wie was die man nou werkelijk?

Welk kwaad hem precies trof weten we op deze dag nog steeds niet; wat we wel weten zal door ons, de familie, vandaag worden verdoezeld. Het is geen dag van waarheidsvinding, noch van het delen van informatie. Het is een dag van eerbetoon en rouw. Misschien dat een van de gastsprekers hem toch, mogelijk zelfs op indringende wijze, een volstrekt onschuldig, willekeurig, slachtoffer zal noemen, maar verder zal het niet gaan. Het wordt vast een goed geregisseerde emotie-show. Met mijn zelfgeschreven gedicht draag ik er een steentje aan bij. Eerst wordt er een klein uur geprezen, ontroerd en gehuild, daarna halen we onder het genot van een goed glas wijn herinneringen op met de gasten. Er zal dan vooral worden gelachen om 'die ouwe reus'. Ik weet hoe het gaat en dat is goed. De beste Aziatische hapjes zullen daarbij niet ontbreken. Geheel in de stijl van de wereld waarin mijn vader werkte en leefde.

Ik weet niet of hem dit eerbetoon echt nog toekomt. Misschien gek om daaraan te twijfelen – het gaat wel even over mijn vader hè – maar ik kan dat niet meer stellig met 'ja' beantwoorden. Hoe goed kende ik mijn vader nu werkelijk? En is er niet het gezegde 'Waar rook is, is vuur?' Oké, niet zo fijnzinnig op deze dag, dat geef ik toe. Maar mijn ouwe was nog niet zo oud en er mankeerde hem nooit wat; hij is ook niet bepaald aan ouderdom gestorven. Hij laat mij, ons, achter met zoveel vragen.

Hupsakee, weg ermee! Ja, dat kwam echt in mij op de afgelopen tijd. Hij was vast niet zo onschuldig als iedereen maar aanneemt. Hoe groot is nu de kans dat een keurige blanke man van tweeënvijftig jaar oud, met een functie als directeur van een Aziatische vestiging van een grote mondiaal opererende multinational, dát willekeurig overkomt? Heel, heel klein. En dan hebben wij, de familie, ook nog iets meer informatie, zij het geen antwoorden. Want wat is hem eigenlijk precies overkomen? Ach, er zullen vast meer achterdochtige mensen onder de aanwezigen zijn vandaag.

Daar komt bij dat zijn lichamelijk overschot na al die tijd niet echt fris meer is. Een lijk hoort niet zo lang aanwezig te zijn. Zelfs bij een diepvriesproduct verstrijkt de houdbaarheidsdatum. De hele situatie is te bizar voor woorden, in mijn hoofd tenminste. Er verschijnen af

en toe gruwelijke beelden in mijn gedachten. Maar tegelijkertijd schaam ik mij lichtjes voor die afkeer. Dat geef ik toe.

Ik zit al een tijdje bij het raam in de woonkamer naar buiten te staren en wat te mijmeren. Ik las net mijn gedicht nog maar eens door. Het moet er straks vloeiend uitkomen. Ik wil daar geen brok in mijn keel, zeker geen tranen. Het schouwspel hoeft voor het publiek niet mooier te worden dan het is. Ze krijgen een plechtig, ingetogen ritueel, afgerond met een informele condoleance met luxe hapjes en drankjes. Het staat zó uitnodigend op de rouwkaart, alsof het een wervingscampagne van mijn vader zelf betrof; de zaal moet vol! De gasten zullen ongetwijfeld met een goed gevoel huiswaarts keren; naar de wil van moeder en in de geest van vader.

We verwachten zo meteen mijn broer en zus met hun gezinnen hier. In het ouderlijk huis. We? Dat zijn mijn moeder en ik. De weduwe en de oudste dochter. Ik ben niet het oudste kind. Mijn broer is iets ouder, mijn zusje iets jonger. We hebben alvast koffie gezet en broodjes klaargemaakt als lunch. Voor de kinderen hebben we hun favoriete drankjes gehaald.

Ik ben blij dat ik iets voor mijn moeder kan doen. Zij heeft het extra moeilijk sinds 'vader' terug is. Mijn vader was voor mijn moeder toch heel lang de belangrijkste schakel in haar leven. Hij verwekte haar kinderen en zorgde er als hoofdkostwinner voor dat het gezin het altijd heel goed had. Maar hij wás er niet. Al die jaren kwam hij bitter weinig thuis. Moeder heeft ons vrijwel in haar eentje van geboorte naar volwassenheid geleid. Zij onderbrak haar nog prille carrière als lerares geschiedenis in het voortgezet onderwijs om hun eerste kind te baren, te verzorgen en op te voeden; niet wetende dat die onderbreking uiteindelijk ruim achttien jaar zou duren. Vader was vrijwel die hele periode gemiddeld maar tweemaal zes weken per jaar thuis. Genoeg tijd om mij en zusje nog te verwekken. Hij was ook op tijd terug om bij onze geboortes te zijn. Dat moet gezegd! Over uit Azië, waar hij, naar eigen zeggen, als directeur onmisbaar was. Onmisbaar mijn reet! Naar wat ik om mij heen heb zien gebeuren weet ik dat werkelijk iedereen vervangbaar is. Vaders plaatsvervanger voelt zich vast na die eerste negen maanden ook al onmisbaar. Zo gaat dat nu eenmaal. Maar vader heeft het vaker met de nodige trots verteld; dat hij bijna het onmogelijke deed om maar bij onze geboorte te kunnen zijn. Toen dacht ik serieus dat wij, zijn kinderen, alles voor hem waren. Pas nu bedenk ik me, dat hij het misschien simpelweg over zichzelf had. Hoe goed hij wel niet was.

Want waarom is hij er anders zó verrekte weinig geweest in onze levens?

Even terug naar moeder. Zij stelde haar leven dus ten dienste van vader en de kinderen. Zo zag ik het altijd. Ze cijferde zichzelf weg. Ze offerde zich op. Hoe kon ze dat in hemelsnaam zo lang opbrengen? Was dat grenzeloze liefde? Het twijfelloze verbond tussen haar en mijn vader? Die vragen stel ik mij nu, terwijl ik beseft dat het onwrikbare beeld dat ik van hun huwelijk en ons daaruit ontsproten gezin had, al een tijdje aan het eroderen is. Nooit eerder twijfelde ik aan hun band, hun onderlinge trouw, aan de fundamenteën van mijn bestaan. Het was altijd zoals het was. Wij, als kinderen, accepteerden dat als vanzelfsprekend. Met een kinderlijke trots op een vader die zó hard werkte aan de andere kant van de wereld, dat hij haast nooit thuis kon zijn. Vader had op vragen over zijn leven daar een standaard antwoord: werk, werk en nog eens werk. Vrije tijd? Een potje golf, een partijtje tennis, veel diners: uitsluitend collega's en relaties; allemaal werk. Natuurlijk, het was daar exotisch, een prachtige natuur, andere religies en culturen, interessante mensen, maar hij wist onze belangstelling daarvoor altijd af te leiden en te doen vervliegen. Zijn 'werk, werk en nog eens werk' verhalen konden we wel dromen, dus haakten we gemakkelijk af zodra hij de aandacht vol op ons, de kinderen, richtte – dat was zijn tactiek. Dat zie ik nu. Het leek zo natuurlijk, die omgang met ons, maar door zijn overwicht zagen wij nooit een gelegenheid om de echte vragen te stellen. Er was nooit eerder reden voor grondige evaluatie. Op een permanent aanwezige vader na ontbrak het ons aan niets. Maar zijn dood is voor mij een omslagpunt. Van de natuurlijke dood als scheidingsvorm gaat onder normale omstandigheden een vorm van mildheid uit. Je kunt lastig boos worden op de dode om de enkele reden dat hij gestorven is en je daardoor in de steek heeft gelaten; als uiting van intens verdriet is het evenwel een bekend verschijnsel. De dood op zichzelf tast de waarde van de relatie bij leven niet aan. Een echtscheiding daarentegen levert vaak heel wat stof op voor een grondige terugblik op het voorbije leven samen en mondt regelmatig uit in een periode van wrok tot woede of zelfs diepe haat. Er zijn immers dingen gebeurd!

De dood van mijn vader is echter niet zomaar een dood. Zijn dood roept vragen op. Vragen over zijn dood om mee te beginnen. Want heldere antwoorden op de wel door ons gestelde vragen hebben wij nog steeds niet. Zijn dood lijkt omgeven door een waas van

geheimzinnigheid. Dat kan uiteindelijk op louter inbeelding berusten, door gebrek aan feiten en gebrekkige communicatie, maar wat wij wel weten bevredigt onze behoefte geenszins. Dat gevoel is alleen maar gegroeid naarmate deze dag dichterbij kwam. Meer nog dan over de doodsoorzaak stel ik mijzelf vragen over wie hij eigenlijk was, die vader van mij, hoe het tussen mijn ouders nou precies zat en hoe zijn leven aan de andere kant van de wereld eruitzag. Want hij leidde geen gewoon bestaan; het was verre van doorsnee. Er heeft zonder twijfel veel meer kleur in zijn leven daar bestaan dan hij deed voorkomen. Hij heeft ons dus voor een belangrijk deel van zijn leven buitengesloten. Het waarom is de grote vraag. Hij lééfde dáár potverdorie driekwart van zijn huwelijksleven zonder ons!

Ik ben sinds zijn plotse dood met een gestage evaluatie bezig. Terugblikkend verbaas ik mij erover, dat ik hem nooit eerder indringende vragen heb gesteld; dat ik niet ben blijven doorvragen. Ik heb al zoveel illusies doorgeprikt in mijn nog relatief jonge leven, maar om die van het huwelijk en de levens van mijn ouders ben ik met een wijde boog heengetrokken. Ik vermoed dat elk kind zijn illusies daaromtrent het liefst oneindig in stand wil houden. Maar ik ontkom er niet meer aan. Want met het toelaten van de vragen komen de twijfels. Steeds vaker denk ik mij gebeurtenissen te herinneren die ik nu signalen noem. Het schrijnende gebrek aan openheid van moederskant en het vragen ontwijkende en soms nerveuze gedrag van vaders beste vriend, ervaar ik al negen maanden als irritant; inmiddels komt daar de emotie 'verontrustend' bij. Na al die maanden is de ergste pijn van zijn dood natuurlijk wel weggeëbd. De verdringing – zelfbescherming; niet weten levert geen risico's op – maakt langzaam maar zeker plaats voor verlangen naar harde feiten en echte antwoorden.

Ik zal moeder absoluut weer vragen gaan stellen, indringender, pijnlijke misschien. Minder vrijblijvend dan tot nu toe, want met nee neem ik geen genoegen meer. Als de mist van deze wel erg lang uitgesmeerde rouwfase is opgetrokken. Niet lang na de uitvaart moet het slot eraf. Ik ga niet eindeloos meer wachten, want mijn twijfels gaan anders een eigen leven leiden. Haar obligate antwoorden ken ik uit mijn hoofd. Doorvragen had nooit enige zin. Het bleef bij holle woorden, weemoedig staren en soms wat hoofdschudden.

“Het is anders gelopen dan ik had gehoopt schat”, zei ze dan.

“Internationale banen op dat niveau brengen zoveel opofferingen en onzekerheden met zich mee lieverd”, was één van haar andere

frases.

Dat was voor haar al een uitbundige uitleg.

“We hebben gedaan wat het beste voor jullie, de kinderen, was, Fleur!” was een terugkerende bezweringsformule van haar.

Met die deken sloot ze elke diepgaandere ondervraging over het verleden af.

Ophouden nu, zeg ik tegen mezelf. Geen verdere negatieve gedachten toelaten. Vandaag moet een dag zijn van liefde en respect, zonder vragen. Ik hield toch van die man, van mijn vader; van 'de grote afwezige', zoals mijn zusje en ik hem onderling vaak gekscherend noemden.

Buiten is het guur. De lucht kleurt in vele grijstinten. Vannacht heeft het gestormd. Er staat nog steeds een flinke bries, want een vrijstaande jonge cipres in de achtertuin zwiept vervaarlijk heen en weer. Zijn wortels lijken hun grip op de aarde langzaam maar zeker kwijt te raken. Ik kan overal wel een link naar de dood in zien vandaag. In de opgewaaide bladeren ook. Een tuin vol dode bladeren doet mij altijd denken aan een kerkhof. Best raar eigenlijk: bij haren of een rondslingerende afgeknipte teennagel in een doucheputje in een hotel heb ik het ook; bij uitvallend haar van mezelf heb ik dat weer niet. Hmm, stemmige, afdwalende gedachten.

“Doe jij even open Fleurtje?”

Moeder onderbreekt mijn mijmering. Ik heb geen bel gehoord.

“Ma, je verbeeldt het je. Ik heb geen bel gehoord. En hou nou eens op met dat Fleurtje! Het is al een tijdje Fleur ma!”

Ik snauw haar nog wat toe, want ik kan er echt slecht tegen dat ze me nog aanspreekt alsof ik een kind ben. Daar is ze opeens mee begonnen, kort na het bericht over vaders dood.

“Dochter! Ik ben niet seniel. Ik zie de auto van je broer het pad komen oprijden. Ik zit net met vette handen, dús..”

“Sorry ma, ik ga al.”

Ik spring uit mijn stoel bij het raam. Door de komst van mijn broer met gezin lijkt de dag pas echt te beginnen. Het wordt een totaal andere dag dan de afgelopen tien dagen, die ik grotendeels alleen met mijn moeder doorbracht. Om haar te steunen. Ik heb vrijaf genomen. Nou ja, om eerlijk te zijn heb ik mijzelf ziek gemeld. Ik ben niet roomser dan de paus. Eindelijk een doorbreking van de soms oorverdovende stilte die er deze periode dagdelenlang kon zijn. Mijn moeder is al geen groot prater van nature, maar deze tien dagen lijkt ze wel te zwelgen in onmetelijk verdriet en is ze erg in zichzelf

gekeerd. Alsof het besef dat haar man dood is nu pas echt tot haar doordringt. En dat is dan ook wel weer verklaarbaar.

Vader – de grote afwezige – is immers al negen maanden niet meer onder ons. Ach, zijn afwezigheid gedurende die negen maanden voelde voor mij, los van de schok door het bericht van zijn dood, op zich niet werkelijk anders dan anders. Hij was er immers daarvoor ook vrijwel nooit. Het betreft alleen dit keer geen gewone afwezigheid, nee, hij bestaat al zolang niet meer; alleen nog als lijk. Een lijk dat wij niet hebben gezien. Het is volstrekt onwezenlijk als iemand zo ver van huis overlijdt. Ik kan er nu over meepraten. Je kunt de overledene niet zien, laat staan aanraken. Je zult het proces van zijn uitredende geest, die in mijn stellige overtuiging altijd nog een tijdje nabij het verlaten lichaam rondwaart, niet zelf ervaren. Het is niet tastbaar, zo'n dood. Er zijn momenten dat je denkt 'eerst zien, dan geloven'. Echt waar. Maar nu is vader min of meer thuis gekomen. De realiteit staat opeens op de stoep.

Wij moesten het de eerste maanden na zijn dood doen met heel weinig informatie. Het nieuws kwam tot ons via een kort telefoongesprek met een medewerker van de Nederlandse ambassade, met de trieste mededeling dat vader ten gevolge van een noodlottig ongeluk was overleden, de dag erop gevolgd door een per expresse verzonden formeel schrijven van het ministerie van Buitenlandse Zaken.

“Hierbij bevestigen wij het telefonisch bericht aan u van de Nederlandse ambassade in Thailand van gisteren, dat de heer August Fontein op zeventien december jl. ten gevolge van een verkeersongeval is overleden, te Pattaya, Thailand. Zijn stoffelijk overschot zal door de Thaise autoriteiten aan u worden overgedragen na afronding van het onderzoek. Zo nodig kunnen wij u verder bijstaan. Indien wij nadere informatie ontvangen, dan zullen wij u dit melden. Wij wensen u heel veel sterkte met uw verlies.”

Moeder was een paar dagen in shock, maar naarmate de week na de eerste mededeling verstreek kwam ze weer redelijk tot zichzelf. Het onderzoek naar de dood van mijn vader leek slechts een formaliteit.

“Het echte rouwen en verwerken kan pas beginnen als vader thuis komt kinderen. Tot dan moeten we ons zo goed als mogelijk staande houden”, zei moeder.

Wij kinderen waren ook alle drie van de kaart, maar net als bij moeder kwam na een paar dagen het gewone gevoel van de

afwezigheid van de grote afwezige terug. Hij was er gewoon niet. Er was geen lijk, geen kist, niks. Ja, wel een officiële brief, maar dat voelt toch niet als tastbaar bewijs van zijn dood. Dat is net zoals bij een bankafschrift. Je weet het saldo, maar het is geen tastbaar geld. Het gekke was ook dat er niet direct zicht was op een aanstaande komst van zijn stoffelijk overschot. Zelfs toen het langer ging duren heeft niemand van ons een ceremonieel afscheid zonder lijk, met een latere stille uitvaart, geopperd. Niemand van ons ontkende zijn dood, maar evenmin accepteerde iemand van ons zijn dood met zoveel woorden. De ontvangst van de tweede brief van het ministerie van Buitenlandse Zaken, een paar dagen na de eerste, had daarin ook geen verandering gebracht; ofschoon de schokkende inhoud daarvan er wel aanleiding toe kon geven.

“Wij hebben nadere informatie van de Thaise autoriteiten ontvangen. Er zijn helaas alsnog verdachte omstandigheden omtrent het overlijden van de heer A. Fontein gebleken. Uit onderzoeksbelang worden er door de Thaise politie en justitie vooralsnog geen details openbaar gemaakt. Het onderzoek is in volle gang. Het lichaam van de heer Fontein kan voorlopig niet worden vrijgegeven.”

Het leek of we die boodschap allemaal voor kennisgeving aannamen. Voor het moment. Er werd niet of nauwelijks over gesproken, alsof we er niet over durfden te spreken. Het veranderde niets aan zijn dood. En verdere informatie was niet verstrekt, dus viel er ook weinig over te praten. In onze hoofden veroorzaakte het echter verwarring.

Moeder nam toen voor het eerst een licht bevreemdende, ietwat apathische houding aan. Tenminste wanneer iemand toch een opmerking over dit tweede bericht maakte. Een soort partiële apathie, zeg maar. Het tegenovergestelde van wat je zou verwachten. Partieel, omdat ze er wel op stond dat we met de gehele familie 'thuis' kerst zouden vieren. Ik heb toen samen met haar de boom opgetuigd. Een heel vreemd gebeuren. Ze leek er volop van te genieten en erin op te gaan. Ze keek er in het bijzonder naar uit dat ditmaal het gezin van mijn zusje de kerstdagen zou komen logeren. Dat was een zeer uitzonderlijk gebeuren, want normaal gesproken veel te belastend voor zowel mijn moeder als mijn zusje. Mijn zusje Belinda is altijd het zorgenkindje geweest. Niet zelfverzekerd, geestelijk niet al te stabiel en behept met een zwak voor foute mannen; vaststellingen die moeder, broer en ikzelf delen. Ze werkte

mijn moeder vaak op haar zenuwen. Dat kwam voort uit onmacht. Ma wilde een beter leven voor haar, maar besepte dat ze niets meer kon betekenen. Het is wat het is, was haar mantra als ze met mij over Belinda sprak. Het was zelfs nog uitzonderlijker dat 'haar man die maar niet wilde deugen', Joep Hengelman luidt zijn naam, ook meekwam. Moeder heeft een haat-liefdeverhouding met hem. Hij heeft de onhebbelijke gewoonte haar bij haar voornaam, Isabelle, aan te spreken. Die gemaakte gelijkwaardigheid van hem, daar gruwelt ze van. Als hij niet een verdienstelijk en in brede kring gewaardeerd amateurkunstenaar was, dan zou ze nooit verdragen dat hij weleens een lijntje legde en zou zij hem zijn hoge alcoholconsumptie en daarmee gepaard gaande ongepaste gedrag nooit vergeven. Kennelijk is er tussen hen toch een vorm van balans, al is het een wankel. Ik vraag mij terugkijkend nu nog af hoe het die kerst niet tot een verscheurende uitbarsting is gekomen. Maar dat even terzijde.

Ondanks die tweede brief van het ministerie van Buitenlandse Zaken ging moeder dus niet actief op zoek naar antwoorden of naar een oplossing om het lijk van haar man sneller naar huis te laten komen. Mijn broer Pierre, vroeger heette hij gewoon Piet maar hij is nu medisch specialist, vond dat wij moeder moesten ontzien en als kinderen de communicatie ter hand moesten nemen. Hij was nu de pater familias, de man in huis. Hij klonk als een soort voorzitter tijdens het eerste familieoverleg over pa's dood, een kleine week voor de kerstdagen. Net als een goede voorzitter delegerde hij alles wat niet des voorzitters was. Zo werd ik dus gebombardeerd tot contactpersoon met de autoriteiten.

“Jij bent journalist. Jij kunt dit het beste van ons drieën.”

Hij had onmiskenbaar bepaalde gaven van zijn vader geërfd. Ik stuitte in mijn pogingen om nadere informatie te verkrijgen maandenlang op een muur van repeterende antwoorden. Ik nam een paar maal dapper contact op met ons ministerie van Buitenlandse Zaken, dat telkens beloofde nogmaals navraag te doen. Ik belde rechtstreeks met de Nederlandse ambassade in Thailand om de kwestie te bespoedigen, maar die vertelden dat ze niet meer konden doen dan verzoeken bij de Thaise instanties neerleggen en dat zij dat met regelmaat deden. Het was een kwestie van afwachten. Ik belde na een paar maanden maar zelf rechtstreeks met de politie in Pattaya, Thailand, die mij minder empathisch behandelde dan waarop ik als nabestaande had gehoopt. Ik voelde mij niet gehoord. Een medewerker zei uit privacyoverwegingen sowieso geen telefonische

informatie te kunnen verstrekken. Ik had die hindernis niet zien aankomen en raakte flink geïrriteerd; laten we het maar mijn Westerse arrogantie noemen. Na een paar keer terugbellen en enig aandringen kreeg ik van een andere medewerker los dat het onderzoek nog gaande was. Niets dus. Voor verdere informatie moest ik in het vervolg bij de Nederlandse ambassade zijn.

Ik begon in die fase al echt aan mijn eigen journalistieke vaardigheden te twijfelen. Dat het in andere landen anders werkte dan in ons landje, dat wist ik wel. Maar waarom kregen wij maar geen echte informatie? Waarom zat de Nederlandse vertegenwoordiging er niet méér bovenop? Ik was kennelijk niet slechts een weifelende bloedverwant, maar ook veel te weinig journalist om direct een vliegtuig te nemen en op doortastende wijze onderzoek op locatie te doen. Omdat niemand van ons gezin een dringende behoefte voelde om het lijk van vader met eigen ogen te zien ging ik met de rest van de familie terug in de wachtstand. Door de Thaise autoriteiten werd daartoe overigens niet uitdrukkelijk gelegenheid geboden, dus een echt keuzemoment kwam ook niet. Vader lag ook niet bepaald naast de deur, maar toch, ik ken andere verhalen. Wilde ik net als de rest van het gezin de harde feiten liever niet eerder dan op het onvermijdelijke moment onder ogen zien? De tijd redde mij uiteindelijk. Al was daar eerst nog een paar maal loos alarm voor nodig. Het aangekondigde vrijgeven van het stoffelijk overschot werd twee keer eerder op het laatste moment ingetrokken. Maar tien dagen geleden stonden wij dan eindelijk in het mortuarium op onze nationale luchthaven, voor een ontvangstceremonie in besloten kring. We stonden daar bij een eenvoudige gesloten houten kist, waarvan we wisten dat het een zinken binnenkist bevatte met daarin het lichaam. Een lijk van bijna negen maanden oud. Dat wil je sowieso niet meer zien! De aanvullende informatie die ik in de maanden voor terugkeer van het lijk met horten en stoten toch nog ontving, had ook het laatste restje behoefte daaraan bij mijn moeder weggenomen. Het lijk was pertinent niet meer toonbaar. Er waren zodanige sporen van uitwendig geweld, dat nabestaanden om die reden alleen al tegen de confrontatie moesten worden beschermd. Waaruit het uitwendig geweld en de lichamelijke schade bestond werd niet toegelicht. Een noodlottig verkeersongeval, dat was ons vrij kort na het overlijden van vader meegedeeld. Meer niet. Wij dachten het letsel dus wel te kunnen begrijpen. Er bestaan vele gradaties letsel na een verkeersongeval. Dat konden we zelf wel

bedenken. Desondanks was die informatie uit onderzoeksbelang niet eerder gedeeld. Vanwege gebleken verdachte omstandigheden. 'Uit onderzoeksbelang' en 'vanwege verdachte omstandigheden', dat begrepen we dan weer niet. Wij konden alleen maar gissen. Wij hielden na heel wat wikken en wegen alleen rekening met de mogelijkheid van doorrijden na een dodelijk verkeersongeval. Maar waarom konden ze dat niet gewoon aan ons melden? Waarom zo onduidelijk over het letsel? Alsof dat het onderzoek kon schaden!? Een opzettelijke aanrijding namen we niet eens in overweging. Laat staan andere opties.

Een medewerker van de Nederlandse ambassade deelde mij in het kader van de repatriëring van vaders lijk nog het macabere nieuws mee dat er in de maand voor het transport helaas langdurige technische problemen met de koeling van het lijkenhuis geweest waren. Het was wellicht onnodig en wreed om die telefonisch informatie met mij te delen. Was het niet al genoeg? Dachten ze daar nu echt dat de boodschap dat vader niet meer toonbaar was ons niet duidelijk was?

Het lijk van vader reisde diezelfde dag nog per lijkwagen verder naar het mortuarium in onze woonplaats. Een reis met overstap zeg maar, een fenomeen waar hij bij leven van gruwde. We hebben daar heus wel even bij stilgestaan, maar een eerbetoon kort nadat hij weer voet op vaderlandse bodem zette – bij wijze van spreken dan – leek ons gepast. Het mortuarium op de luchthaven is niet bedoeld voor onnodig verblijf, anders hadden we hem daar gelaten tot de dag van crematie; want het was na die ceremonie helder dat niemand van ons die kist daarna nog eens zou bezoeken. Het was een object, meer niet. Het gevoel dat het om onze vader ging ontbrak. Uiteindelijk overviel zijn thuiskomst ons toch nog. Zoveel tijd en toch nauwelijks voorbereidingen getroffen. En wij hadden signalen gekregen dat enkele personen uit Azië hun laatste eer wilden komen betonen. Die moesten hun vluchten nog kunnen boeken. Met noodzakelijk gebleken bijzonder verlot van de burgemeester voor enig uitstel, hoe ridicuul bij een lijk van toch al ruim negen maanden oud, brengen wij hem dus pas vanmiddag weg, voor zijn allerlaatste aardse reisje: naar de oven.

2. Een plechtig eerbetoon

De aula van dit crematorium heeft een wel erg macabere atmosfeer. Alsof wij met z'n allen in een graftombe zijn geplaatst. Alsof wij deel uitmaken van het decor van een uitvoering van de slotscène uit Aïda, de opera. Ik voel naargeestigheid, beklemming. Zowel de vloer als de muren zijn van donker gevlekt marmer. Er staat een zwarte tafel met daarop een zwarte kathedr. Zwarte, donkere, gordijnen houden het meeste zonlicht buiten. Een gitzwarte toegangsdeur, zwarte staanders met speakers van een zwarte geluidsinstallatie. Rijen zwarte stoelen. De uitvaartverzorger en zijn personeel zijn weliswaar louter witte mensen, doch in een geheel zwart bedrijfstenu gestoken. Zelfs het systeemplafond is donkerkleurig! Niet bepaald een geschikte omgeving voor neerslachtige personen, maar het is zeer wel denkbaar dat vastzittende emoties over de dood daardoor extra makkelijk loskomen. Er is natuurlijk over nagedacht. Functioneel somber dus. Voor fase één van het ritueel. Maar naar mijn idee is de architect – of wie hier maar verantwoordelijk voor is – doorgeslagen. Met deze observaties houd ik mij nu dus bezig, in die minuten voordat de show start. Deze donkerheid staat ver van mijn normale belevingswereld, laat dat helder zijn, ik leef het leven, ik leef met licht. Hier en nu staat mijn tijd echter even stil, gewoonlijk zou ik er niet op letten.

Wij als familie hebben in overleg met de uitvaartverzorger voor een bijzondere variant gekozen. De kist met de lichamelijke overblijfselen van vader ontbreekt in de ceremoniële ruimte. Die is vanuit het lokale mortuarium al naar elders in het gebouw overgebracht, wachtend tussen de andere gevulde kisten, om op zijn beurt in vlammen op te gaan. Het is nog slechts wachten op een seintje, dat de ceremonie ten einde is. August heeft zijn dagen in het plaatselijke mortuarium in volstreekte eenzaamheid doorgebracht, in een koelcel met schuiflade. Ook bij nader inzien voelde niemand enige behoefte om nogmaals in één ruimte aanwezig te zijn bij het oude, 'ingeblikte', lijk in de kille aula. Een lijk van meer dan negen maanden oud is toch een luguber idee, in hoge mate

weezinwekkend. Nee, er was na Schiphol bij niemand van ons twijfel daarover gerezen, zelfs bij moeder niet. De ceremoniële ontvangst op de luchthaven volstond om zijn aardse overblijfselen respect te bewijzen, vandaag staat zijn nagedachtenis centraal. Daar kwam bovenop dat wij op de hoogte waren van enkele bijzonderheden.

“Hij is écht goed ingeblikt daar, hoor”, zo heeft de uitvaartverzorger het werkelijk genoemd, doelend op die zinken binnenkist.

“Hij gaat in dit geval ook ingeblikt de oven in”, voegde hij er onnodig aan toe, alsof hij ons ervan wilde overtuigen dat hij niet op slecht werkgeverschap kon worden betrappt.

Daarna had hij bezworen dat het technisch geen probleem zou zijn om de kist in de aula te plaatsen, maar wij vonden het zelf te onaangenaam en wilden de gasten er evenmin mee confronteren. De gevoelens omtrent het verlies werden ter plekke wel voldoende aangewakkerd door een statisch beeld van een foto van 'August Fontein', die via een beamer, zwart natuurlijk, op een wit doek achter de zwarte tafel werd geprojecteerd. De foto was kort voor de ceremonie toch nog bewerkt, met die volstrekt overbodige tekst: August Fontein. Het enig doel waartoe die tekst immers kon strekken, was om mensen die ondanks alle voorzorgsmaatregelen toch nog in de verkeerde zaal terecht waren gekomen, hierop zonder gêne te kunnen wijzen, waarna ze zich schielijk konden terugtrekken. Nou, misschien ook nog voor die enkele gast die mijn vader kennelijk niet van een recente foto kon herkennen. Maar dat is dan een gast die niet gemist zou worden als hij niet was gekomen, zeg maar. En hiermee is het beeld van de ambiance waarin het gezelschap zich bij aanvang van de plechtigheid bevindt redelijk volledig geduid. Heb even geduld met mij. Ik ben anders echt niet zo beeldend en breedspakig, maar – zoals ik al vertelde – in het gewone leven leef ik nu eenmaal een ander tempo en zouden de dingen om mij heen mij minder opvallen. Vaak ben ik juist van de hak op de tak, regelmatig race ik door een verhaal heen, alleen in mijn journalistieke bijdragen focus ik mij op elk detail. Maar nu is er een gelegenheid, tijd, stilte en een aparte niet alledaagse plek voor mij om eens een andere atmosfeer diep op mij te laten inwerken. Misschien verveel ik je, maar deze kant heb ik dus wel. Ha, zo leer ik mijzelf ook weer beter kennen! Voorlopig heb ik nog even de ruimte om alles goed op mij te laten inwerken.

Wij als familie zijn zojuist naar de eerste rij begeleid. Voelbaar bespied door bekende en onbekende ogen. Een keurig op de gelegenheid geklede fotograaf maakt nog snel wat foto's. Hmm, apart, wist ik niks van. Moeder verbaast mij als zij dit bewust buiten ons om geregeld heeft. Nee, het zit vast zonder dat het ons is opgevallen bij het totaalpakket in. Ik mag hopen dat het geen ongevraagde dienst is, waarbij wij achteraf kunnen beslissen of wij voor die extra service willen betalen. Dat zou ik nou onbeschaamde commercie vinden. Het is hier geen pretpark! Nee, ik zag net dat moeder zich gewillig op de gevoelige plaat liet vastleggen. Ze weet ervan. Wel een mooi idee, nu ik erbij stilsta.

Er heerst een ongemakkelijke stilte, de nerveuze laatste momenten die de uitvaartverzorger nodig heeft om de puntjes op de i te zetten alvorens hij de bijeenkomst officieel opent. Een ongeleide kudde schapen, duidelijk wachtend op een herder.

Ik ben mij opeens bewust dat ik mij in een bedrijfspand bevind. Wij hebben de regie deels uit handen gegeven. Aan een commercieel bedrijf, gespecialiseerd in het afvoeren van lijken. Van het akelige deel van het proces na overlijden heeft niemand van ons gezin deel uitgemaakt. Geen persoonlijke identificatie, geen lijkverzorging. We kregen de kans niet. Eerlijk gezegd tot opluchting van ons allen. Voor de Thaise politie en justitie was herkenning van August aan de hand van zijn paspoort en door middel van gebitsgegevens van zijn Thaise tandarts voldoende. De lijkverzorging zal vast hebben bestaan uit niet meer dan het zoveel mogelijk schoonspuiten van zijn – vast in een koude stalen bak rustende – kadaver. Het is moeilijk voorstelbaar dat dit ritueel op liefdevolle wijze is uitgevoerd. Daarna zal hij afgedroogd of drooggeblazen zijn. Uitsluitend met het oog op de houdbaarheidsdatum. De daaropvolgende handeling betreft het kisten. Wij hebben geen flauw benul hoe hij daar ligt, in die kist. In die zinken binnenbak. Is hij er ruw in gekwakt? Of toch respectvol neergelegd, in een zekere rustende houding? Ligt hij er naakt in? In één geheel? In een doek gewikkeld misschien? Of misschien in de al dan niet gehavende kleding waarin hij is overleden? Hopelijk is die dan wel gestoomd vooraf. Een huivering schiet door mijn lijf. Weg met die gedachten, blokken die boel. Negatieve energie. Ik hoop met de rest van het gezin maar dat dit proces met het vereiste respect is uitgevoerd. De rest doet er niet toe. Niemand zou hem immers nog zien na plaatsing van het zinken deksel van het binnenblik. Dus ook voor vader zelf was er geen argument te bedenken om er mooi bij te

liggen.

Ik word op mijn schouder getikt en daarmee komt er een abrupt einde aan mijn nare gedachten. Ik draai mijn hoofd om. Het is Laura, mijn beste vriendin sinds het eerste jaar van de middelbare school. Laura Fernandel. Zij is van dezelfde goddelijke leeftijd als ik nu ben en op haar achtentwintigste is ze op de top van haar carrière als model. Ze noemt zichzelf steevast actrice, omdat ze als net twintiger eens een bijrol in een soap speelde en nog weleens in een reclamefilmpje fungeert. Ze staat sinds haar achttiende bij diverse castingbureaus ingeschreven, maar voor het serieuze acteerwerk is zij kansloos. Ik vraag mij zelfs nog altijd af hoe zij het tot topmodel heeft weten te schoppen. Topmodel is misschien ook wat overdreven, maar enige bekendheid in het vak heeft ze wel. Goed, zij is best mooi, maar jongens, wat is die nerveus! Ze is het type van de verkeerde momenten. Ook nu. Ze staat juist aan het einde van die ongemakkelijke stilte op, vanaf haar zitplaats precies achter mij, om mij te laten weten dat zij er is; ze geeft mij een lieve kus en wil mij dan nog met een warme knuffel steunen. Ze moet, haar kennende, al minutenlang geworsteld hebben met dat idee. Na ons is niemand meer binnengekomen, dus ze moet er de hele tijd al hebben gezeten, daar zo vlak achter me. Ik heb bij binnenkomst bewust niet om mij heen gekeken. Nu voel ik mij een beetje schuldig. Zij trekt nu absoluut ongewild – daar ken ik haar goed genoeg voor – aandacht van de hele zaal vol mensen. Mijn familie zou anders vast ook onderdeel van haar spontane begroetingsritueel zijn geworden, maar nu sterft haar actie een roemloze dood. De eerste woorden van de uitvaartverzorger vallen namelijk precies samen met het begin van haar begroeting. Als een volleerd vakman neemt hij terstond een spreekpauze en gebaart dat het goed is. Zich eenmaal bewust van de situatie laat Laura zich snel terugzakken op haar stoel. Ik weet dat ze zich nu uiterst ongemakkelijk voelt. Zo gaat het leven Laura af. Ongemakkelijk. 'Frikandel' het was in onze jeugd een onschuldig inkoppertje. Ik heb er toen nooit echt bij stilgestaan. Deed er ook aan mee. Al was ze mijn beste vriendin. Niet om haar pijn te doen, maar omdat wij er zo melig om konden lachen. Pas na de middelbare school maakte ze mij duidelijk hoe ze eronder had geleden. Een beetje meegiechelen, uit lijfsbehoud, zo ging zij ermee om. Nog altijd gaat ze niet de confrontatie aan, maar ondergaat en probeert een manier te vinden om overeind te blijven. Wat ben ik gek op die heerlijke onzekere meid!

Mijn moeder is de eerste spreker. Ze is gekleed als een zwarte weduwe. Ik bedoel hiermee geenszins de spinnensoort. Iedere vergelijking tussen mijn moeder en een spin gaat mank. Ze is niet de spreekwoordelijke spin in het web, al verdient ze alle lof voor haar opoffering aan onze opvoeding en verzorging. Moeder draagt een prachtige satijnen zwarte jurk, een parelsnoer, zwarte panty's en elegante zwarte schoentjes. Het geheel is afgemaakt met een sierlijke zwarte hoed met witte band. Ik heb haar slechts in de marge mogen adviseren. In de gekozen kleur had ik geen enkele inbreng. Is er een verband tussen een lerares geschiedenis en hang naar traditie? Heeft ze zich bewust aan de omgeving aangepast? Serieus, daar heb ik over nagedacht. Haar hoofd wendt zij naar het geprojecteerde beeld schuin achter haar. Ze begint haar bijdrage.

“Mijn innig geliefde August. Jij lieve dierbare trouwe vriend van mij. Wat zal ik je missen!”

De laatste woorden klonken als een zucht. Ik zie de trekken op haar gezicht. Houdt ze het droog? Nee, dus. Tranen parelen uit haar ogen en biggelen al snel over haar wangen. Ja, dit is nou juist zo mooi aan een uitvaart; dat de naasten er niet meer aan ontkomen om kleur te bekennen; dat het je zelf uiterlijk onaangetast groot houden onmenselijk zwaar wordt als je echt om de overledene hebt gegeven. Ik voel iets van blijdschap en ontroering opkomen. Moeder heeft in de afgelopen negen maanden nauwelijks een traan gelaten. Toen de eerste schok voorbij was hield mijn moeder zich groot. Dat blijkt nu wel.

Het duurt even voordat ze zich heeft herpakt, maar net op tijd; voordat iemand van ons – de kinderen – opstaat om haar te ondersteunen. Daar is vooraf over gesproken, voor als het nodig mocht zijn. Maar dit? Al na slechts een paar woorden. Dan die onverwachte stilte en het uiten van verdriet. Daar gaat kennelijk een magische kracht vanuit. Want ik voel het al snel door mijn hele lijf. Gesnotter uit de zaal wordt hoorbaar en op mijn rij worden tranen weggepinkt. Moeder heeft een heel persoonlijke bijdrage op papier uitgewerkt, maar zij heeft ook een kort eigen gedicht gemaakt – kort en meer neutraal – als plan B. Ze begint opnieuw en kiest op slag voor de veiligheid van dat alternatief. Het uitgebreide verhaal blijkt voor haar opeens toch beangstigend lang en te persoonlijk. Zij heeft het mij vooraf laten lezen. Het zit ook zo vol met emoties, dat ik al voorspelde dat zij het voorlezen voor een volle zaal niet zou kunnen volbrengen.

“Lieve man, vader, opa ben je ook, ik lees mijn voor hier voorbereide woorden thuis wel aan je voor. Als we weer even samen zijn. Ik zal zitten aan jouw bureau, zoals wij vaak hebben zitten praten als jij weer eens thuis was. Jij in je draaibare bureaustoel. Zo wil ik jou herinneren. Als mijn zielsverwant. Op die toch ook intieme plek van ons samen. Jij was goed voor mij. Jij was goed voor je gezin. Je was een goed mens. Jij bent voor altijd in mijn hart. Ik draag hier nu een door mij voor jou geschreven gedicht voor, mijn lieve schat.

“Zelfs in de schaduw schijnt de zon

*Het kind in jou is altijd gebleven
Ook al was je mij mijlenver vooruit
De man in jou was sterk en trots
maar heeft hem gelukkig nooit verdreven
Jij maakte je dromen waar
waar ik alleen maar van kon dromen
Leven zonder lach
was voor jou net als de dood
Bestaan was een kans
De wereld daagde uit
Je was zoveel afwezig
Toch was je er altijd
want je had onze harten gestolen
Jij was de rasoptimist
die van geen einde wilde weten
Wij sluiten dus niet af
Jij blijft ons altijd bij
Maar ga mijn vrije vogel, ga
Ik zwaai je uit zoals jij met mij begon:
zelfs in de schaduw schijnt de zon.*

Dag lief.”

Ik ben onder de indruk van moeder. Mijn vader in een notendop. Niet op een voetstuk geplaatst. Geen vragen. Geen verwijten. Over hem geen misplaatst woord. Gelijktijdig zeiden haar woorden veel over haar. Haar liefde en opofferingsgezindheid voor hem, de ruimte en vrijheid die ze hem gaf, hoe anders dan hem dat zichzelf was. De

aula blijft nog even oorverdovend stil onder het gewicht van haar woorden. Pas nadat ze waardig van achter de spreektafel is teruggelopen en op haar stoel plaatsneemt, tussen mij en broer Pierre in, wordt weer wat geschuif, gesnuif en gepiep gehoord. Ik zie dat Pierre haar hand oppakt en in de zijne laat rusten. Een bemoedigende andere hand er even bovenop. Ik leg een hand op haar been en knijp er zachtjes in. Pierre straalt kracht uit, al verraaft zijn kleur zijn emoties aan mij. Belinda zit aan de andere kant naast mij en snikt en snuift onophoudelijk. Haar stoffen zakdoeken maken overuren. Dat is al vanaf binnenkomst in het gebouw. Ik heb ook zeker tranen gelaten tijdens moeders gedicht. Al had ze alleen maar twee minuten stilte in acht genomen, dan had ik nog gehuild. Ik huilde niet om haar woorden. Mooi, zeker, maar nee, ik huilde om haar. Onze verschillende gradaties in het uiten van emoties zijn indicatief voor de geldende rangorde in ons nu incomplete gezin. Zusje gedraagt zich zoals men van haar verwacht. Op enige andere bijdrage van haar aan de ceremonie hoeft niet gerekend te worden. Pierre is bij wijze van spreken onmiddellijk in staat tot reanimatie als er iemand in de aula zou omvallen. Hij kan zo makkelijk schakelen. Hij heeft de meeste genen van vader geërfd. Ik ben een beetje de middenmoot. Ik kan ergens tussen hen tweeën ingeschaald worden qua emoties, maar ben naar eigen beleving veel stabielier dan zusje. Ook objectief beschouwd twijfelt niemand daaraan, zeker weten. Maar moeder is de natuurlijke as van het gezin, van de familie. Dat was ze ook voor de dood van vader. Ook als hij thuis was. Het gezin, dat was haar domein. Ik heb mij de afgelopen dagen werkelijk afgevraagd wat er van de familiezin overblijft als moeder ook wegvalt. Niet meer dan een fractie ervan ben ik bang. Wij lopen als broer en zussen de vloer niet plat bij elkaar. Bij moeder daarentegen komen we alle drie heel regelmatig. Ik hoop tenminste maar dat het vooral om haar en niet om de nostalgie en onze binding met het ouderlijk huis draait.

We luisteren met haar naar een stuk klassieke muziek. Vader was wel liefhebber van die muziekvorm, maar had een heel brede muzieksmaak. Het was een publiek geheim dat hij, als hij zich thuis alleen waande, vaak keiharde rockmuziek afspeelde. Hij is daarbij regelmatig betrappt op het – in driedelig pak – spelen van luchtgitaar of het weggeven van een drumsolo, zonder trommels en stokken. Of hij brulde vanuit zijn huisbibliotheek annex thuishkantoor luidkeels mee met volkszangers. Hij kon zich echt heerlijk laten gaan. Maar moeder heeft een hekel aan rauwe rockmuziek en nog meer aan

volkszangers.

“Klassiek lijkt mij het meest passend. Ik heb de stukken al uitgezocht. Jullie vader luisterde er graag naar.” Met die woorden had moeder haar muzikkeus voor de ceremonie onderbouwd. Niemand van ons voelde behoefte om haar te weerspreken of aan te vullen. Het was dan ook een complete verrassing om vandaag in het gedrukte programma te lezen dat als slotnummer 'Grand Finale' van 'Procol Harum' zal worden gespeeld. Dat heeft zij dus helemaal buiten ons om met de uitvaartverzorger geregeld.

“Dit doet alle betrokkenen recht, dacht ik. Een compromis als sluitstuk”, lichtte zij kort voor de ceremonie in de familiekamer toe.

Ook daarom houden wij zo hartstochtelijk van die vrouw. Zij leeft deels in haar eigen wereld, maar ze wil vooral nooit iemand te kort doen. Liefde geven is niet haar levensmotto, anders dan vader heeft zij geen merkbaar levensmotto. Daar is ze niet begeistert genoeg voor, maar niemand tekort willen doen zit in haar natuur.

De ruimte in combinatie met de bedrijfsmatige afhandeling van het hele proces doen mijn gedachten afdwalen naar eerdere ervaringen met de dood. Ik heb er niet veel. Opa's en oma's van beide kanten zijn dood, maar ik heb daarvan maar eentje 'beleefd'. De moeder van mijn moeder. De ouders van mijn vader zijn samen verongelukt toen ik nog ongeborn vrucht heette. Mijn andere opa was toen al dood. Maar 'ommatje', die lieverd, die heb ik bewust en lang meegemaakt. Ze heeft haar eigen uitvaart inclusief de volledige ceremonie zelf geregisseerd. Vanuit de kerk. Er was een dominee, een vertegenwoordiger van God zeg maar, en die man kon echt boeien en binden; daar geloofde ik alles wat hij zei. Er waren psalmen en gezangen, er was een soort preek, al was dat meer een kadering van de betekenis die oma op aarde heeft gehad; volgens de dominee en de informatie die hij van de kinderen en vooral van haarzelf had gekregen. Al haar kinderen hadden de kerk al lang de rug toegekeerd, maar dat deed geen afbreuk aan die dienst. Alles voelde warm en oprecht, in mijn herinnering tenminste, want het is ook al weer ruim tien jaar geleden. En zij werd begraven. Dat is zichtbaarder, veel beter te bevatten. Ik vraag me af of begraven beter te verwerken is. Al denkend, zou het mij niet verbazen. Bij mij blijven beelden lang hangen. Woorden veel minder. Ik was er ook bij toen de vader van Laura werd begraven. Frikandel, ik kan het niet laten; ik betrap mijzelf op een binnenpretje. Laura is ook van kerkelijke huize. Zij gaat zelf nog wel eens, met haar moeder, als ze

haar bezoekt op zondag. Ook aan die uitvaart heb ik warme herinneringen. Ik voel de kilte van hier nu nog meer in mijn botten. Zij doen hun best, dat personeel, maar het voelt onecht. Ik ben niet plots bekeerd, maar het idee van een hiernamaals is wel troostend en die psalmen en gezangen klonken destijds zo melancholisch. Ik ben om, vader moet begraven worden. Het gaat mij niet om God, maar wel om een mooie plek in de grond! Stop, denk ik, help! Ik krijg het even benauwd. Ik knijp mijn vuisten toe en kom weer tot mijzelf. Ik blok de gedachten en concentreer mijzelf op de muziek. Het is toch al onomkeerbaar.

Pierre spreekt mijn vader en de gasten toe. Hij haalt herinneringen op uit zijn kinderjaren en zijn jeugd. Het wringt na een paar minuten. Pierre is minder goed in verhalen vertellen dan vergaderingen leiden. Hij is monotoon. Het is een feitenrelaas. Nog niet het kleinste stukje humor erin verwerkt. Gelukkig breidt hij er een eind aan net voor het pijnlijk begint te worden.

Ach, zijn favoriete nichtje gaat nu iets voorlezen. Ze is zestien inmiddels, maar nog altijd verhaspelt zij mijn vaders naam expres tot 'oom Augurk', bij leven altijd tot grote hilariteit van mijn vader. Ze heeft een korte eigen beschouwing, zo weet ik van moeder. Ze heeft kennelijk een vorm van toestemming gevraagd.

“Lieve oom Augurk”, het zijn echt haar eerste woorden.

Ik ben er helemaal bij opeens. Zo kan het nog wat worden vanmiddag. Ik kijk opzij. Ik zie dat zelfs mijn moeder direct een glimlach op haar gezicht krijgt. Wat mijn broer niet lukte, daar hoeft zij weinig moeite voor te doen. Haar bijdrage, waarin ze op humoristische wijze verwoordt hoe vader een inspiratiebron voor haar is en altijd zal zijn is vertederend en ontroerend. De wereldkaart, zijn reizen, zijn drijfveren. Haar oom was voor even een ontdekkingsreiziger en avonturier, die in de verre wildernis een nederzetting had gebouwd en die tot een grote stad had weten te ontwikkelen. Een oom die daaraan niet genoeg had, maar naar weer een andere wildernis trok. Om de wereld te verbeteren. Haar laatste zinnen zijn krachtig.

“Omdat je zo bevlogen was en echt deed wat je wilde ben je mijn grote voorbeeld; onverschrokken trok je de wereld in, ondertussen schatten verzamelen voor hen die je achterliet. Je ging voor jezelf, maar ook voor hen. Misschien iets meer voor jezelf, oké, maar de les die jij mij leerde is dat ieder uit het leven moet halen wat erin zit. Bedankt lieve oom, goede reis.”

Tja, nu houd ik het ook echt niet meer droog. De hele eerste rij – op eentje na – lijkt traantjes weg te pinken, maar met een dankbare glimlach als ondergrond. Joep Hengelman, mijn zwager die maar niet wil deugen, zit rechts op het uiteinde van de rij en hangt er als enige ongemakkelijk nonchalant bij. Waarom kan hij nou verdorie deze middag niet even spelen dat hij van mijn vader hield of dat hij hem mocht tenminste?

Weer klassieke muziek. Het is misschien heel passend, maar desondanks komt het nu al m'n neus uit. Ten eerste die violen. Ik haat violen. Dat gejack. Geef mij maar de gitaar. En dat tromgeroffel hoeft van mij ook niet. Dan liever een stoer drumsolo. De klassieke instrumenten bekoren mij dus niet zo. Ten tweede, er wordt niet bij gezongen. Daar kan ik weinig mee: muziek zonder tekst. Ze kunnen mij er boeken vol achtergrondinformatie bij leveren, wat de componist bij elke noot heeft bedoeld, maar ik wil een lied! En als er dan toch geen lied bij zit, dan graag Carlos Santana of zo, alstublieft.

We hebben nog een directielid van het concern waar vader voor werkte als spreker tegoed. De beste vriend van mijn vader wil ook nog het woord voeren. En dan moet ik nog! Het duurt mij lang genoeg al. Ik wil naar fase twee.

Een deftige heer neemt plaats achter het kathedraal. Zeer gewaardeerd medewerker, blabla enzovoort. Grote betekenis gehad, van onmisbare waarde, blabla enzovoort. Natuurlijk zijn hun gedachten bij de familie. Ze zijn met een hele afvaardiging aanwezig om hun respect te tonen, blabla enzovoort. Geen woord over wat er precies is gebeurd. Geen suggestie zelfs. August Fontein is heengegaan. Mooi, klaar. Volgende graag. O, nee hè, nog een keer die muziek als intermezzo.

Daar is hij dan: de voorlaatste spreker. Willie Wortelboer. William heet hij officieel, maar 'Willie Wortel' is zijn bijnaam. Zijn ouders hoefden de voorzet echt niet te geven, maar deden het vanaf zijn geboorte bij wie het maar wilde horen. Uitvinder is hij niet geworden, maar hij is een slimme kerel. Geslaagd zakenman. Hij kent vader vanuit hun studietijd en hoewel vader altijd stoer kon verhalen over 'al zijn vrienden', had hij er eigenlijk maar één. Was hij met vrienden op stap geweest, dan was dat met Willie dus. Bij uitzondering nam Willie wel eens zelf een paar vrienden mee, maar waren dat dan ook vaders vrienden? Een keer was hij wezen zeezeilen, met 'zijn vriendenclub' Dat was met Willie dus. Aangevuld met een groep onbekende toeristen. Met vrienden op rondreis door

Azië? Alleen met Willie dus. Vriendschappelijke competitie met een groep vrienden, op de golfclub? Vader maakte het groot, maar in eigen land was het nooit meer dan hun onderlinge spelletje. Dat weten we van Willie. Willie komt al zolang ik mij herinner frequent bij ons over de vloer en eet heel regelmatig mee. Of vader in Nederland is of niet. Willie ging nooit mee in de overdrijvingen van vader. Als vader in zijn bijzijn weer eens een anekdote sterk aandikte, dan grinnikte hij wat en knipoogde hij stiekem naar ons. Hij viel hem dan niet af, maar stelde bij gelegenheid, als er naar gevraagd werd, bepaalde verhalen wel bij. “Dat blijft onder ons hè!” zei hij er dan, met fronsende wenkbrauwen en priemende ogen, altijd bezwerend bij. Willie lijkt altijd zichzelf. En dat is knap als je in het zakenleven geslaagd bent.

Niemand van ons voelde ooit de behoefte om vader op zijn overdrijvingen aan te spreken en uit zijn rol te halen. We lieten hem als in een onuitgesproken verbond volledig in zijn waarde. In zekere zin zit er een triestheid in deze bespiegeling. Vader was toch een echte eenling. Als ik toelaat te denken dat hij eenzaam was in zijn leven ga ik acuut janken. Niet doen, stop!

Kleeft er toch ergens nog een ander gevoel van onvrede aan mij. Ik weet het niet precies, maar het komt door de bijdrage van mijn nichtje. Wat zei ze nou precies? Dat vader misschien een beetje meer aan zichzelf heeft gedacht dan aan anderen, aan ons? Jezus, heeft moeder dit vooraf gelezen? En goedgekeurd? Dan denkt moeder er ook zo over! Waarom weet ik dat verdikke dan niet!? Hoe komt ze daar trouwens bij; kent zij oom Augurk beter dan ik mijn vader ken – wat weet zij wat ik niet weet? Er kan ook een oordeel in haar woorden worden gehoord: dat hij tenminste wel uit het leven heeft gehaald wat erin zit. Ik zal dit toch eens aan moeder vragen, hoe zij dit ziet en voelt.

Terug naar Willie Wortel, net als vader destijds student bedrijfseconomie. Cum Laude geslaagd, net als mijn vader. Wat heeft hij te melden? Ik hoor hem verhalen opdiepen en betogen wat voor een goede vriend 'die August' voor hem is geweest. Een kwinkslag hier en een kwinkslag daar; hij weet te onderhouden en boeien! Mijn moeder kijkt onmiddellijk op van haar programmaboekje als hij zijn bezoeken aan vader in Azië aanroert. Hong Kong komt eerst aan bod. Hoe geweldig het was geweest om daar met August samen te werken en bij hem te verblijven. Daar waren ze kort na vaders eerste uitzending een tijdje collega's geweest. Ze hadden elke hoek van de

stad gezien samen. In Macau hadden ze samen gegokt en gewonnen.

“We werden bang van die Chinese mannen; hun indringende blikken. We zijn er toen als de wiedeweerga vandoor gegaan, achterna gewaand door een horde gangsters die ons van onze winst trachtte te beroven. Prachtig, prachtig!” zo vertelde hij met weemoedige blik.

“En tot slot: Thailand. Het einde. In beide betekenissen van het woord.” Er zit nu drama in zijn stem. Ook hij richt zich nu tot het geprojecteerde portret.

“Ik ben blij ook daar in Azië van jouw wereld te hebben mogen deel uitmaken, ouwe reus. Je hebt me verwonderd, je hebt me overdonderd. Ik weet niet beter of voor jou betekent ieder einde – ook hét einde – een kans, een begin. Ook met deze reis maak je vast weer een sprong vooruit! Succes August, mijn vriend.”

Een begenadigd spreker, dat is voelbaar in de zaal. Iedereen zit op het puntje van zijn stoel. Gretig en gulzig verlangend naar feiten en achtergronden. Ik kijk moeder aan. Zij kijkt even met matte blik terug en wendt haar hoofd af. Pierre slaat een arm om haar heen. Wij zijn nimmer in zijn andere wereld geweest. Hij heeft ons nooit uitgenodigd. Wij hebben onszelf nooit uitgenodigd. Zelfs Moeder niet. Wij kinderen wisten niet beter dan dat wij hem daar alleen maar in de weg zouden lopen. Daar was hij alleen om hard te werken, zodat wij het goed hadden; dat zei hij steevast als iemand van ons toch eens een balletje opwierp. Misschien had moeder niet gewild, niet gedurfd, maar toch! Voor Willie had vader daar wél tijd! Het voelt verkeerd dat Willie Wortel door vader kennelijk boven zijn gezin is gesteld. Ik stel mij op dit moment nóg serieuzer de vraag of ik mijn vader wel heb gekend. Wie was die man werkelijk? Gaf hij wel echt om zijn vrouw en kinderen? Hoe leefde hij daar en waar? Hoe zag zijn kantoor er uit? Liggen er ergens nog spullen van hem? Ik ontkom er niet aan: hoe is hij in hemelsnaam nou precies omgekomen!? Ik stoot moeder lichtjes aan.

“Mam?” vraag ik zachtjes, met opengesperde ogen.

Ze schudt zachtjes haar hoofd en sluit haar ogen.

Op dat moment voel ik dat moeder weet waar ik naar toe wil. Zij heeft zichzelf die vragen natuurlijk al lang gesteld. Het is nu niet de tijd, hier niet de plek, maar toch, ik meen haar opeens te kunnen lezen. Zij weet vast meer dan ze met ons heeft gedeeld. Misschien heeft zij potverdikke wel antwoorden die te zwaar zijn om te delen! Nooit heb ik een moment gedacht dat mijn bloedeigen moeder echte

geheimen voor mij heeft, maar vanaf nu is daar twijfel ingeslopen. Twijfel kan fnuikend zijn als je er niks aan kunt doen en het niet kunt loslaten. Mam, jij bent nog niet van mij af!

Na het zoveelste muzikale intermezzo is het mijn beurt, als laatste spreker. Ik krijg het onbehaaglijke gevoel dat alles wat ik zou voorlezen al gezegd is. In betere en mooiere woorden. Ik heb niet genoeg mijn best gedaan. Mijn gedicht heeft niet veel om de hakken en is niet bijster smaakvol, besef ik opeens. In een ogenblik besluit ik het anders te gaan doen. Gewoon spontaan mijn vader kort bedanken voor wie hij was en voor wat hij voor mij en het gezin heeft betekend. Zeggen dat zijn naasten trots en blij zijn hem te hebben gekend. Dat hij een toonbeeld was van iemand die zijn leven echt leefde. Dat we vandaag ook blij mogen zijn, dat we zijn leven mogen vieren. Zo zou hij het gewild hebben. Dan iedereen namens de familie alvast bedanken en de gasten uitnodigen om hierna het glas met de nabestaanden te heffen, in een toast op de laatste reis van mijn vader. De uitvaartverzorger moet zijn eigen slotwoorden maar even herschikken en improviseren. Hij is vakman genoeg. Zo sta ik daar opeens met emotie, maar krachtig, redelijk voor de vuist weg een kort slotwoord uit te spreken. Ik sta versteld van mijzelf. Ik kijk naar de eerste rij en zie een trotse moeder. Mijn broer kijkt instemmend. Mijn zusje huilt.

Een heel zacht muziekje op de achtergrond zwelt langzaam aan tot een grote finale. Ik had de melodie van het nummer mij niet direct herinnerd bij het lezen van de titel. Nu weet ik dat ik het eerder heb gehoord, maar het is muziek van voor mijn tijd. Nog steeds geen tekst. Heel bijzonder, toch pakt het mij vast. Het slokt mij gaandeweg zelfs volledig op. De rillingen gaan door mijn lijf. Ik huil tranen met tuiten.

3. De afterparty

Even op adem komen in de familiekamer. Het verschil met de aula is groot. Het is hier niet somber, maar wel stijlvol. Evenmin is het hier sober; het is licht en sfeervol ingericht. Bijzettafeltjes met koffie, thee en een schaal met wat erbij. Een paar piëdestals met daarop een vaas met een bos bloemen, waarop, zo te zien, zeker niet is bezuinigd. Geen liefdadigheid uiteraard. De rekening volgt. Maar toch. Prachtige roodfluwelen gordijnen, die op elegante wijze met een sierlijk koord worden opgehouden. Een paar zitjes met comfortabele stoelen. Dat kan ik beoordelen nu ik erin zit. Zet ze op kantoor neer en ik zou geen kopij meer inleveren. Werkstoelen moeten een beetje spartaans zijn. Dit zijn stoelen waar het vermoeide zitvlak naar hunkert; waar je een vorm van gelukzaligheid in ervaart.

“Het was een waardige en mooie ceremonie. Een prachtige herinnering”, spreekt moeder als eerste.

“Geweldig dat er zoveel mensen zijn hè kinderen? Er moesten zelfs mensen staan, zag ik. Hoeveel zouden er zijn?” vraagt zij, terwijl ze naar Willie Wortel – de hele familie noemt hem steevast zo – opkijkt. Willie hoort als het ware bij het gezin. Hij is nu als enige niet-gezinlid mee naar deze kamer; voorafgaand aan de ceremonie echter niet.

Raar, maar dat schijnt uit te maken voor nabestaanden: hoeveel er geweest zijn. Daaruit valt af te leiden hoe geliefd de overledene was. Ik merk nu dat ik toch ook zo'n type nabestaande ben. Het geeft mij een trots gevoel, die propvolle zaal. Mijn vader deed er toe! Bij het oogcontact tussen mijn moeder en Willie heb ik nooit eerder stilgestaan. Willie hoort bij het interieur, bij wijze van spreken. Nu valt mij iets op en bekijk ik het onderzoekend. De nog oplopende twijfel aan mijn moeder waait met hun oogcontact over op Willie. Hij heeft vandaag met zijn mooie woorden een tipje van de sluier gelicht, meer niet. Het kan niet anders dan dat hij veel meer weet over mijn vader dan wij. Zij gingen zoveel met elkaar om, waren zulke hechte vrienden. Zij hebben dingen samen beleefd, hebben samen vast vele gesprekken gevoerd. Als hij niet alles wat hij weet uit zichzelf met ons deelt, is dat dan per se geheimzinnigheid? Het

kan natuurlijk gewoon desinteresse, onwil of loyaliteit zijn; wellicht beschermt hij zichzelf – of ons! In ieder geval ben ik mij veel meer dan anders bewust dat Willie één grote bak met informatie over mijn vader is. En twijfel aan hem steekt onverwacht, net als bij moeder, dus de kop op. Meer nog dan over hun woorden gaat het om de leegte, plus de onzekerheid en onrust die daaruit voortvloeit, door wat zij ons niet vertellen. En ik krijg een plotse ingeving dat zij wel eens gemeenschappelijke vertrouwelijke kennis – geheimen misschien – over mijn vader kunnen dragen. Allemaal door dat oogcontact tussen hen. Raar dat ik hier nu opeens ook terugdenk aan een paar ontmoetingen met Willie na de dood van vader, bij moeder thuis. Hoe hij gesprekken over vader meesterlijk oppervlakkig wist te houden of opeens dood kon maken. Ja, ik weet het nu zeker, hij weet dingen die ik, die niemand, mag weten. Ik houd alleen een grote slag om de arm of moeder bij hem – al dan niet gedeeltelijk – een uitzonderingspositie bekleedt. Wat verbergt mijn moeder in hemelsnaam, welke geheimen draagt Willie, wat delen zij samen wat verder niemand aangaat en waarom dan? Hoewel ik nog niets zeker weet, ervaar ik dit nu al als een vorm van verraad. Wij als kinderen hebben het recht op alle waarheden! Ik heb schijt aan valse loyaliteit of wat het ook mag betekenen. Ik moet het nu eerst wel wegzetten, maar dit is niet over.

Wij fatsoeneren ons waar nodig voor fase twee van deze uitvaart. De officiële en enige gelegenheid tot condoleance; op informele wijze. Moeder heeft nog overwogen om voor traditie te kiezen, de nabestaanden achter een tafel of op een rij en de gasten in ganzenpas erlangs om hun medeleven te betuigen. Wij kinderen zagen dat eensgezind als een ouderwetse organisatorische gruwel. Moeder is gelukkig gevoelig gebleken voor onze afkeer en daarom bestaat fase twee nu uit deze vorm: wij lopen door de zaal en schieten her en der zelf gasten aan voor een praatje. Voor wij de zaal ingaan schiet het mij te binnen:

“Die fotograaf, goed idee eigenlijk. Ik wist er niets van”, zeg ik tegen moeder.

Ik hoor mijn broer en zus instemmend reageren.

“Daar wist ik ook niets van. Dat moet ons ontgaan zijn. Wij hadden ook wel wat anders aan ons hoofd. Maar ik ben wel blij dat er een fotograaf was. Zo hebben we straks een mooie herinnering aan deze dag”, antwoordt zij.

De uitvaartverzorger heeft aan het slot van de ceremonie alle

aanwezig en nogmaals voor fase twee uitgenodigd. Voor het ophalen van herinneringen aan August onder het heffen van een glas naar keuze. Er zullen passende exotische hapjes zijn. Het klinkt als een feestje. Hij vermeldt er uitdrukkelijk bij dat het tekenen van het condoleanceregister en de aanwezigheid op zichzelf door de familie als condoleance wordt beschouwd. Niemand hoeft zich verplicht te voelen om nog handen te schudden ten afscheid. Het voelt voor mij zoveel lichter, maar het is toch even doorbijten. Ik zie er wat tegenop. Wie gaan mij toch allemaal zelf aanschietsen? Moet ik op moeder letten? Kan Belinda dit wel aan?

In de zaal voor de informele condoleance staan deftige hoge ronde statafels met fraai gedrapeerde witte kleden eroverheen. Ik zie de meeste mensen al geanimeerd met elkaar staan praten als wij binnenkomen. Natuurlijk kijken ze op. Van verschillende mensen krijgen we een knikje van afstand. Maar ze springen niet bovenop ons. Ze zijn goed geïnstrueerd. De meesten zijn al voorzien van een drankje. De bediening blijft met bladen gevulde glazen rondlopen. Voor elk wat wils. Op de tafels staan kommetjes met pinda's en exotische nootjes. Er is tevens een luxe Aziatische catering ingeschakeld met warme snacks. Het zal de gasten aan niets ontbreken. Het leven dat mijn vader heeft gehad moet gevierd worden. En ook het leven na de dood. Indachtig het levensmotto van mijn vader.

Voordat ikzelf iemand te woord sta heb ik een glas wijn nodig. In mijn hand tenminste. Dat geeft houvast. Letterlijk en figuurlijk. Bewust kijk ik niet teveel rond. Mijn ogen spieden naar een dame van de bediening. Ja, dat valt mij dan weer direct op, alleen vrouwen in de bediening. Zo rolbevestigend! Het pruttelt een paar momenten. Ja, ik ga het even noemen, als mogelijk onderwerp, op de eerstvolgende redactievergadering die ik weer zal bijwonen. Wij zijn geen feministisch blad, maar hebben toch echt wel wat inhoud! Ik ben mij bewust dat de dingen alweer in elkaar overlopen. Het is niet alleen rouw wat mij bezighoudt.

Ik voel weinig behoefte om mij onder de gasten te mengen. Ik speur naar Laura. Even wat afleiding. Een luchtig contact. Het is me nog niet gegund. Wel oogcontact met een oom en tante. Tja, die ouwe garde kan die nieuwigheden misschien niet zo waarderen. Zij gaan absoluut niet weg zonder praatje. Van hen kan ik het goed hebben. Best lieve mensen. En ze horen ook bij de nabestaanden, want hij is een broer van mijn vader. Af en toe dwalen mijn ogen

door de mensenmenigte.

Hé, daar zie ik Wilma! Wilma Zusjes. Geen zus van mij, zo heet ze nou eenmaal. Mijn baas, in oud jargon. Hoofdredactrice bij ons blad. Een schatje, maar met haar op de tanden voor als het nodig is.

Ik ontworstel mij op gepaste wijze aan oom en tante en nog een paar familieleden die even na hen aansloten en zoek haar op. In de loop ernaartoe ontvang ik nog verschillende korte condoleances van bekenden en mij totaal onbekenden. Vluchtige, mij niets zeggende, ontmoetingen. Voor de vorm.

“Wat lief dat jij er ook bent Wilma!” roep ik haar toe, van een paar meter afstand. Onhandig, ik weet het. Wat moeten die anderen, waar ik langloop zonder hen aan te kijken, laat staan de hand te schudden, wel niet denken? Ben ik hier voor de kat z'n viool? Doordat ik het mij bewust ben krijg ik het even benauwd. Ik knik snel verontschuldigend met een innemende glimlach om me heen. Ik krijg een stevige knuffel en een dikke pakkerd van haar. In onze verhouding kan dat. Is het zelfs gewenste intimiteit. Ze laat mij abrupt los als ze een schaal met nog dampende loempia's langs ziet komen.

“Hier zat ik al even op te wachten hoor. Ik denk allereerst aan jou schatje, maar ik moet ook aan mezelf denken”, zegt ze verontschuldigend.

Ze pakt twee stuks. Ze lacht hardop om zichzelf. Iedereen die haar kent weet dat zij schalen met hapjes niet snel vrij laat passeren. Zo nodig gooit ze haar hele hebben en houwen ertussen en blokkeert ze de doorgang. Het maakt niet uit wat de gelegenheid is. Het wijnglas in haar hand is vol. Voor mij het bewijs dat het zeker niet haar eerste is. Wilma is een levensgenieter pur sang en voldoet niet aan het ideaal beeld van het vrouwelijk lijf. Ook niet aan de aan haar leeftijdscategorie aangepaste versie, die van de eerste helft van de veertigplusser. Ze is behoorlijk vol en stevig, maar met haar lengte en verder absoluut goed verzorgde uiterlijk en niet te vergeten haar kledingkeuze kan ze het eigenlijk best hebben. Alleen niet bestemd voor liefhebbers van een 'slanke' vrouw. Ik durf in plaats van die vergelijking de woorden 'een vrouw met een normaal postuur' niet te gebruiken, hoewel die treffender voelen. Maar het klinkt dan alsof ze een abnormaal figuur heeft. Dat is nou ook weer niet het geval. Ze is gewoon behoorlijk fysiek aanwezig, om het visueel wat scherper te stellen. Maar ze vult ook als persoonlijkheid zo een kamer. Zij is er verder heel laconiek onder, maar 'een abnormaal figuur' zal ze vast

heel beledigend vinden. En waar ligt die grens hè? Het is misschien beter te stellen dat haar uiterlijke verschijning voor haarzelf geen enkel probleem vormt en voor aardig wat mannen kennelijk ook niet, want ze hangen bij wijze van spreken aan haar voluptueuze kont.

Diverse hapjes en twee glazen wijn verder zeg ik haar gedag om toch nog wat tijd voor eventuele andere gasten te hebben. Ik heb van een afstandje al lang geobserveerd dat moeder en broerlief beter toegankelijk zijn voor de gasten dan ik. Mijn zusje Belinda hangt met Joep en hun kinderen in een hoekje rond. Die komt niet van haar plek daar, echt niet. Zij zit het uit. Zakdoek in de ene hand, glas wijn in de andere. Haar aandacht vooral richtend op de kinderen. Dat is haar zelfbescherming. Hopend dat er daardoor niet teveel gasten op haar afschieten. Joep drinkt het uit. Die heeft lak aan de gasten. Die probeert zoveel mogelijk gratis naar binnen te werken. De lapzwans. Sorry, maar ik behoor net als moeder niet tot zijn fanclub.

Ik loop tegen mijn zin dan toch nog maar een rondje door de ruimte. De ruimtelijke en emotionele afstand tot de gasten wordt hierdoor verkleind. Dat merk ik al snel, want ik krijg in het voorbijgaan wat handen aangereikt en een paar bemoedigende woorden toegevoegd. Ik houd nauwelijks stil, slechts seconden. Doen alsof de tijd je wat op de hielen zit werkt. Mijn blik wordt getrokken door de uitvaartverzorger, die er duidelijk op toeziet dat alles vlekkeloos verloopt. Die ga ik eventjes bedanken voor de fotograaf. Mooie afleiding.

“Het is allemaal heel goed georganiseerd hoor. Fijn ook dat er een fotograaf was. Daar hadden wij niet bij stilgestaan. Dank u wel”, zo complimenteer ik de man.

Hij kijkt mij kort ietwat verrast aan om daarna zijn ogen van mij af te wenden. Ik zie dat hij even nadenkt over wat ik net zei. Dan antwoordt hij eerst met een wedervraag.

“Die man hoort toch bij de familie? Wij hebben in ieder geval geen fotograaf geregeld. Dat doen wij alleen op uitdrukkelijk verzoek. Hij leek zijn activiteit met instemming van en voor de familie te verrichten. Anders hadden wij onmiddellijk maatregelen genomen. Weet u het zeker? Ongevraagd fotograferen behoren wij in ons centrum te beletten natuurlijk”, antwoordt hij met een bezorgde blik.

Ik kan het even niet vatten. Zijn antwoord is zo onverwacht, dat ik sprakeloos ben. Krijgen wij straks serieus ongevraagd foto's aangeboden en een gepeperde rekening gepresenteerd?

“Ik ga kijken of ik hem nog ergens zie rondlopen. Excuseer mij mevrouw”, zegt hij gehaast; en weg is hij.

Een rare situatie. Straks blijkt het nog een of ander sneu figuur te zijn. Ik hoop straks nog even van de man te horen of hij dan weet hoe het zit. Voor nu moet ik mijn aandacht snel weer richten op de gasten, voordat sommige gasten zich vandaag tekortgedaan zullen voelen.

Verschillende burens van moeder kom ik tegen. Een paar vriendinnen van haar. Het geeft mij een goed gevoel wanneer ik even later word gecondoleerd door een klein groepje collega's van mijn moeder! Ik kende ze niet, eentje wel van gezicht, maar het bewijst dat moeder er nog toe doet. Er komen gasten puur voor haar! Gelukkig heeft ze haar eigen werkzame leven, haar carrière, jaren terug weer opgepakt. Maar het zijn stuk voor stuk geen mensen waar ik een band mee heb. Pas als mijn moeders enige zuster, Sophia, in mijn vizier komt, krijg ik er een emotie bij. Ik loop de laatste stappen met gespreide armen op haar toe en we omhelzen elkaar innig. Ze is twee jaar jonger dan mijn moeder, ze geniet nog van de veertigers tweede helft, al zit ze wel tegen de laatste speelminuten ervan aan. Tante Sophia is dik twintig jaar ouder dan ik, maar 'Soof' en ik, we zijn een soort hartsvriendinnen. Tussen mijn moeder en haar ligt een hele aardverschuiving, qua type. Ik kan haar niet eens als een zus van mijn moeder zien. Het wil er niet in bij mij. Anders dan moeder heeft zij nooit van tradities willen weten. Eerder kun je haar een feministe in permanente staat van paraatheid noemen. Beschouw vrouwen als lustobject en je kunt een vloekende tirade krijgen. Worden vrouwen op enig front benadeeld? Zij is direct strijdlustig. Haar dubbelheid zit in haar wel erg vrouwelijke manier van kleden, zeker op feestjes. Al het vrouwelijke wordt geaccentueerd, of er wordt juist weinig aan de verbeelding overgelaten. Puur etaleren is dat. Dan heeft ze er vaak een handje van de meest ontblote persoon van de feestruimte te zijn. Ze is uitermate extrovert, staat heel graag in het middelpunt. Ze heeft iets exhibitionistisch zelfs. Het moet gezegd dat het ook lastig is om binnen tradities te passen als je, zoals zij, op vrouwen valt. Dan heb je al een wereld op zich te bevechten. Het is ook wat dubbel dat zij vrouwen in zekere zin zelf als lustobject beschouwd. En ze is niet bepaald monogaam. Met haar kan ik over onze diepste zieleroerselen praten. Met haar kan ik het over seks hebben, tot in detail, alsof het de gewoonste zaak van de wereld is. Door haar weet ik dat vrouwen die met elkaar neuken volgens het lesbisch jargon aan het 'scharen'

zijn. Ze heeft het mij in haar enthousiasme zelfs voorgedaan. Bij haar nichtje! Nee, mét haar nichtje, moet ik zeggen. We hebben, al was het maar heel kort, elkaar droog geneukt. Met kleding aan dus. En uitsluitend voor mijn beeldvorming uiteraard. Ik wist niet eens dat vrouwen met elkaar neukten. Maar dat terzijde. Vraag haar naar wat ze doet – doelend op werk uiteraard – en je krijgt meestal het antwoord dat ze zoekende is. Ze heeft altijd werk, maar kan het daarin nooit lang vinden. Haar carrière beweegt zich van links naar rechts, op en neer, van werk als opgeleid sociaal-maatschappelijk werkster naar secretaresse, klassenassistente, medewerkster banketbakkerij, schoonmaakster, ontbijtmedewerkster hotel, kassière supermarkt, serverster, masseuse, gastvrouw en tegenwoordig relatietherapeute. Dat laatste doet ze nog niet zo lang, voor de verandering als zelfstandige, samen met haar nieuwste minnares, Mabel. Mabel is van mijn leeftijd. Een jonge blom voor haar dus! Die is er vandaag niet bij. Ik weet nog niet hoe ik haar, de minnares, moet inschatten. Ik voel me wat onbehaaglijk als ik met haar en Soof in één ruimte ben. Wij gaan zó als hartsvriendinnen met elkaar om. Zou ze mij als een concurrente zien? Leer mij vrouwen kennen! Ik houd met alles rekening. Goed, Soof houdt gewoon wel van een groen blaadje dus. Genoeg over haar. Laat ik haar samenvatten: Soof heeft voor mij de 'wow factor'.

Ik besteed vanzelfsprekend veel te veel aandacht aan haar. Ik word na een poosje toch onrustig, want ik heb een taak. Ze snapt het direct. Wij beloven elkaar snel weer te zien. Terwijl ik van haar wegloop kijk ik nog eens om. Ze heeft haar outfit aan de gelegenheid aangepast. Alleen een zwaar decolleté bewijst dat ze graag gezien wil worden.

Ik voel mij op deze dag niet eens intriest. Dat straal ik waarschijnlijk ook niet uit. Ik kan zonder moeite een vriendelijke, warme glimlach op mijn gezicht toveren, als een soort dankbetuiging voor iedere geuite condoleance. Ik hoef geen bewijs aan hen te leveren dat ik verdriet heb. Ik voel na fase één van deze uitvaartplechtigheid helemaal niet de behoefte dat nog verder met het publiek te delen.

Ik kom nu in de buurt van die wat oudere rijzige gestalte, die tijdens het rituele afscheid, in zijn hoedanigheid van hoofddirecteur van het concern waar vader voor werkte, heeft gesproken. Hij kijkt op van zijn gesprekspartners en zoekt oogcontact met mij. Ik ontkom er niet aan. Ik loop gedwee op hem af. Alsof een magneet mij naar

hem toetrekt.

“Bedankt voor uw mooie woorden vanmiddag. Meneer, uh..?”

Ik kan mijzelf wel voor mijn kop slaan. Hij heeft zich pas nog zelf aan de zaal voorgesteld. Een zeer belangrijke man. En ik stuntel.

“Georgos Filantropoulos, aangenaam.”

Ik vraag me onmiddellijk af of ik dat echt wel goed heb verstaan – in de aula waren mijn gedachten vast elders, nu dacht ik weer scherp te zijn – maar ik kan mij niet nog een ongemakkelijke zet veroorloven, zo voelt het. Dus houd ik mij angstvallig in, wetende dat een schaterlach op de loer ligt. Dat ik dat niet weet, jeetje! De naam komt mij niet eens bekend voor. Had ik hem moeten kennen? Eerlijk gezegd herken ik de man ook nergens van.

“Jij bent Fleur, is het niet?” vraagt hij allervriendelijkst. Ik knik bevestigend. Die zakenmannen zijn daarin getraind natuurlijk!

“Een heel mooi afscheid hebben jullie georganiseerd. Ik ken je vader vooral van vergaderingen natuurlijk. Ben blij dat ik hem vandaag nog wat beter heb leren kennen.”

Van die nietszeggende, obligate, maar wel sympathieke zinnen. Wat moet hij ook anders zeggen, bedenk ik me. Ik vraag:

“Wat voor vergaderingen?”

Ik schrik van mijzelf. Normaal ben ik wel wat beter in communicatie. Ben ik door zijn positie, misschien zijn postuur, geïmponeerd? Ik worstel met mijzelf om mijn gezicht te redden.

“Ik bedoel, kunt u zich iets van hem herinneren wat u met mij kunt delen? Maakt niet uit wat.”

Zo, dat lijkt ergens op. Maar het klinkt nu onbedoeld een beetje als een vraaggesprek: reporter contra geïnterviewde. Beroepsdeformatie.

“Goed, laat mij eens proberen. Ja, wat mij het eerst te binnenschiet is het volgende. Misschien ken jij het? Het verhaal van je vader, dat hij wel eens een showtje weggaf op een personeelsfeest? Hij was een uitermate serieuze werker. Een vakman. Maar hij hield ook van een feestje op zijn tijd. En muziek. Ik weet van collega's dat hij van stappen hield, een borrel drinken met z'n vrienden. Eén keer was ik erbij. Wist je trouwens dat je vader over een behoorlijke portie humor beschikte? Dat hij, als hij het op z'n heupen had, zelfs een goede moppentapper was? Maar goed, die kan ik helaas nooit onthouden. Die ene avond, nacht zal het wel geweest zijn, gaf hij, met een aardig glaasje op weliswaar, een paar geweldige imitaties af, in een karaokebar in Bangkok-Chinatown. Van 'Little Richard', die ken je vast niet, haha. 'Tutti Frutti', heette die song. Zelfs voor mij is

dat een gouwe ouwe hoor. Aangemoedigd door de hele bar zong en danste hij daarna 'Let's twist again' van 'Chubby Checker'. Net zo'n ouwe hit. Ik zie hem nog uit zijn dak gaan. En de hele bar, met hoofdzakelijk Chinezen, deed hem na, de twist. Geweldig. Mooie man, je vader. Triest dat wij afscheid van hem hebben moeten nemen.”

Ik hang aan zijn lippen. Zelfs dit verhaal ken ik niet. Mijn vader als entertainer, nee, dat beeld is nooit in mij opgekomen. Ik wil meer. Veel meer. Maar opeens kijkt hij op zijn horloge en lijkt hij gehaast.

“Tja, ik moet er helaas bijna vandoor. Misschien kan ik je nog net even voorstellen aan zijn persoonlijk assistent uit Thailand en aan zijn secretaresse, die hem al in Hong Kong trouw diende. Wij hebben ze natuurlijk laten overkomen. Voor hen was de schok en het verlies natuurlijk ook groot. Zij wilden heel graag hier hun respect betonen. We hebben kosten nog moeite gespaard natuurlijk.”

De man heeft mijn volle aandacht. Mijn oren zijn nog steeds gespitst. Ik krijg iets te horen over mijn vader. Niet veel meer dan een flard uit de duidelijk maar zeer beperkte herinneringen van een collega van hem, maar ik ben blij. Waarom gloor ik bij zijn woorden van trots? Om een aangeschoten vader die aan de andere kant van de wereld uit z'n dak gaat? Met naar ik vermoed een stel corpballen. Een vader die was opgehitst door groepsgedrag wellicht. De woorden humor, moppentapper, serieus vakman, vrienden, geweldige imitaties; het zijn zalvende, troostende, woorden. Zeker uit de mond van zijn concern-directeur. Ik weet zo weinig van zijn leven aan de andere kant van de wereld, dat ik met alles wat ik krijg blij ben.

Hij wenkt de dicht bij hem staande Aziatische man en vrouw naar ons toe. Ze staan overduidelijk onwennig doch beleefd op hun beurt te wachten. Ze worden onmiskenbaar begeleid. Geleid kan ik welhaast zeggen, want ik denk niet dat ze iets doen zonder instructie. Maar ze staan naast de machtige concern-directeur. Hij stelt eerst de vrouw aan mij voor. Een nog altijd beeldschone, slanke, dame, die ik schat als een veertigplusser, ergens in de eerste helft.

“Dit is Chi, zij was zijn secretaresse.”

Ze knikt bescheiden en gaat daarbij lichtjes door de knieën.

“Aangenaam mevrouw. Ik ben Chi. Ik heb heel lang voor meneer Fontein gewerkt. Uw vader had het vaak over jullie.”

Ze spreekt gelukkig vloeiend en vrijwel accentloos Engels. Ik ben verbouwereerd. Heel lang voor hem gewerkt? Ik heb haar naam nog nooit gehoord. Wat een aparte ervaring is dit. Maar dat andere, dat

vader het vaak over ons had, die woorden slurp ik als honing op. Dat is verrassend, maar heerlijk om te horen. Ik heb er nooit bij stil gestaan. Had geen idee met wie hij het over ons zou kunnen hebben. Ik wil meer weten. Ik kreeg helaas niet de kans om verder te praten, want de persoonlijk assistent wordt voorgesteld.

“Gecondoleerd mevrouw. Ik ben Surong. Ik was de laatste jaren de persoonlijk assistent van uw vader. Het spijt mij dat hij er niet meer is. Ik mis hem”, zegt hij.

Ik voel opluchting dat ook hij goed Engels spreekt, al is het met een behoorlijk accent. Goed opgeleide mensen natuurlijk, anders konden ze ook niet voor mijn vader werken. Ik weet niet wat het is. Net of een stukje van mijn vader met hen is meegekomen. Zij kennen een deel van zijn leven dat ik niet ken. Ik barst van nieuwsgierigheid. Alle anderen in de zaal, die trouwens al wat aan het leeglopen is, zo merkte ik toen mijn ogen net even rondwaalden, kunnen me opeens gestolen worden. Hier ligt informatie. Ik wil ze ondervragen. Ik wil mijn moeder roepen. Broer en zusje erbij. Ik ben opgewonden. Maar ik krijg de kans niet.

“Fijn dat zij je even hebben kunnen ontmoeten. We hebben jou moeder en broer al gesproken. We moeten nu echt gaan. Ik heb nog een vergadering”, zegt de man.

“Maar, uh..”, zeg ik verbluft.

Ik ben sprakeloos. Is dit het? Dat kan niet, dat mag niet. Ik besef nog maar pas dat ze aan mij zijn voorgesteld. Mij zo achterlaten?

“Ik heb zoveel vragen. Kunnen we elkaar nog een keer ontmoeten?” vraag ik, terwijl ik de man en vrouw om beurten bijna smekend aankijk.

“Helaas vliegen ze morgen in alle vroegte terug”, luidt de boodschap van hun hoogste baas.

“Kan ik jullie ergens bereiken dan?”

“We moeten nu echt gaan, anders sla ik een slecht figuur bij onze zakenrelatie. Je kunt als je wilt via mij contact opnemen. Sterkte!” zegt hij duidelijk ter afsluiting, waarna ze onmiddellijk samen richting uitgang verdwijnen.

De employees zijn evident uiterst volgzzaam. Ik kijk ze na. De journalist in mij vraagt zich ondertussen af wat mijn vader eigenlijk met een persoonlijk assistent moest. Een secretaresse, oké, snap ik. Deed die Surong echt wat anders of is hij ook een secretaresse, maar heet het anders omdat hij een man is? Een goede journalist stelt nu eenmaal bij alles een vraag! Al gaan die van mij al jaren niet veel

verder dan jurken, schoenen, sieraden en geurtjes, ik ben journalist!

Ik ben nog in verwarring als ik uit mijn denkproces word wakkergeschud. Mijn beste vriendin Laura komt aanlopen met een knappe jongeman en trekt mijn aandacht van afstand. Ze zwaait alsof ze mij al tijden niet heeft gezien en met een lach op haar gezicht die niet op een uitvaart wijst. Ze komt met open armen naar mij toe.

“Geef me dan nu maar een echte dikke knuffel. Schat, hoe is het?”

Ze wacht niet op antwoord, maar gebaard naar de prooi naast haar.

“Wat een kanjer tref ik hier aan. Jullie kennen elkaar neem ik aan?” vraagt ze.

Ik neem de man in mij op. Zo'n stuk had ik me echt wel herinnerd.

“Ik geloof niet dat ik de eer heb gehad, of wel?” vraag ik de manspersoon, terwijl ik hem de hand schud en nader onderzoekend opneem.

Inderdaad een lekker ding. Net iets voor haar. Altijd kijken of er iets te scoren valt.

“Ik hoor net dat je haar beste vriendin bent. Ik ben een kennis van jouw vader. Bernald Braille, aangenaam.”

“Werk of vrije tijd?” vraag ik.

“Haha, beiden hoor”, grinnikt hij.

De vraag is ook weinig specifiek. Ik ben het mij bewust.

“Nou, als jij mij dingen over hem kunt vertellen, brandt los zou ik zeggen. Ik weet veel niet over hem. En juist de mensen die mij vandaag wat kunnen vertellen hebben kennelijk geen tijd.”

“Haha, prima, een ander keertje dan. In een wat rustiger omgeving.”

Welkom bij die club! Weer eentje die geen tijd heeft.

“Wij gaan zo meteen nog even verder met een afterparty lieverd. Hij is veel te leuk om hem nu al weer te laten gaan”, onderbreekt Laura ons.

Ze heeft ondeugende pretoogjes. Net of ze inderdaad meent dat ze hier op een party aanwezig is. Laura is niet alleen van de ongemakkelijke momenten. Ze is ook van de ongemakkelijke opmerkingen. Ik ben potverdorie nabestaande! Een seconde prikkelt het mij misschien, meer niet. Ik weet dat ze zich ook nu lastig een houding weet te geven.

“Kan ik jou dan misschien ergens bereiken? Voor informatie over mijn vader?” vraag ik hem, om voor mijzelf nog wat te redden.

“O, natuurlijk, ik geef je mijn kaartje.”

Laura en Bernald verwijderden zich uit de ruimte. Een laatste zwaai van haar naar mij vanuit de deuropening. Ik speel met zijn kaartje tussen mijn vingers. Toch even bekijken. Ik denk even dat ik droom. Daarna treft stijgende verbazing mij. 'Bernald Braille, Reporter' staat op het kaartje. Plus een mobiel telefoonnummer en een e-mailadres bij de bekendste gratis provider. Reporter? Van welk medium dan? Met een gratis e-mailadres? Het oogt niet indrukwekkend. Hoe is die man kennis van mijn vader geworden? Nooit iets over gehoord. En ik, zelf best ingevoerd in het wereldje van reporters – denk ik – ken hem niet. Ho, wacht, gaat er nu langzaam iets dagen bij die naam? Zie ik een combinatie met een krant? Opeens tintelt alles in mij. Ik ga mij nu dingen inbeelden. Hij is vast een van die misdaadjournalisten! Hij is helemaal geen kennis van mijn vader! De schrik slaat mij om het hart. Die man hoort hier helemaal niet te zijn.

O God, die fotograaf! Ik sla een hand voor mijn mond. Ik heb niks meer van de uitvaartverzorger gehoord, maar die kerel hoorde hier zeer waarschijnlijk ook niet te zijn. Beiden zeker niet uitgenodigd door de familie. Vormen die twee een team? Wie heeft ze dan gestuurd? Waarom dan toch? Op het lange wachten op vaders lijk na is er echt niks spectaculairs aan de situatie. Dan moet het al zijn dat ze van die 'verdachte omstandigheden' hebben gehoord. Het klamme zweet breekt mij uit.

4. Nieuws gierig

Het is achter de rug. Het hele gezin, met koude kant en kleinkinderen, is mee voor een nazit. Bij moeder thuis. Bij oma. Straks eten we samen; een klein lopend buffet waaraan we allemaal iets hebben bijgedragen. Daarna zal het huis langzaam weer leeglopen. Het zal onwerkelijk voelen. Niet dat de stilte terugkeert, maar dat de georganiseerde aandacht voor de dood van de mens August Fontein, mijn vader, dan al weer voorbij is. Onze rouw is gekanaliseerd. Het krijgt geen kans meer om te meanderen. Het krijgt een afgesproken tijd toebedeeld.

Natuurlijk zie ik het nu even zwart-wit. Ik romantiseer in mijn hersencellen opgeslagen televisiebeelden over de dood in verre culturen. Bij ons: 'de wereld draait door', daar: 'de tijd staat even stil'. Ik hunker op dit moment naar die andere wereld. Broer en zus zullen straks vertrekken, maar ik blijf nog twee nachtjes. Om moeder nog wat gezelschap te houden en te steunen. Instorten zal ze niet. Toch zal ze leegte voelen. Diepe leegte. Dat is heel anders dan afwezigheid. Dat kent ze door en door. Er zal een 'niets' zijn en dat zwarte gat is eeuwigdurend. Haar August is voorgoed verleden tijd. Waar hun verbondenheid ook uit heeft bestaan, het draadje is geknapt. Verbondenheid met een dode acht ik onbestaanbaar. Er bestaat dan hooguit een gekoesterde herinnering. Verbeelding, meer wil ik niet geloven. Ik weet nog niet of ik de rust waarin wij nu verkeren wel moet vestoren met opmerkingen over die fotograaf en die reporter. Misschien is het een storm in een glas water. Ik bedacht mij onderweg naar hier dat als mijn vader onderwerp van enig journalistiek onderzoek zou zijn, er dan ook zeker vragen waren gesteld. Die gedachte kalmeerde mij alweer een beetje. Het is nu ook niet het moment om de anderen, mijn moeder in het bijzonder, te besmetten met mijn eigen onrust. Ik besluit het voorlopig voor mij te houden.

Zwager Joep heeft zichzelf direct na binnenkomst een glas rode wijn ingeschonken en houdt de fles naast zijn stoel, op de plavuizen vloer. Zoiets gaat net iets makkelijker in een volle kamer. Een paar flessen wijn en frisdrank staan op een voor de gelegenheid tegen de

wand geplaatste tafel. Nee, Joep tilde niet mee. Die heeft onmiddellijk een strategische – en tegelijkertijd de meest comfortabele – zitplaats ingenomen, voordat zijn kans verkeken was. Er zijn een paar salades. Er worden nog wat gerechtjes opgewarmd. Het is zelfbediening, er is in overvloed en toch – typisch Joep, altijd als eerste aan zichzelf denken. Hij is ongemanierd, egoïstisch en mateloos!

Ik had het kunnen weten, maar had deze dag wel wat anders aan mijn hoofd. Er is vandaag teveel gratis alcoholische drank in de buurt, zonder beheerder. En hij moet de dag zien door te komen. Ik weet dat hij een grondige hekel aan familiebijeenkomsten heeft. Deze speciale dag zal nog wel een slag erger voor hem zijn. Hij heeft vast al vier glazen achter de kiezen, maar niemand van ons zal er wat van zeggen – dat werkt niet bij hem. We hadden thuis geen alcohol meer moeten serveren! We vertrouwen voor hun rit naar huis maar op mijn zusje. Die is ermee bekend. Wij zijn er op onze beurt mee bekend dat na een paar glazen wijn het dunne spoortje decorum en tact in zwager snel verdwijnt; dan kan hij gaan zuigen en sarren. Ik probeer hem stevast zo weinig mogelijk aandacht te geven; het liefst zou ik hem nooit meer zien. Ik ervaar hem als een kwelling.

Er valt na een tijdje een mooie, passende, stilte onder de volwassenen. Maar Joep heeft daar geen gevoel voor. Hij krijgt het opeens op zijn heupen en pakt zijn moment. Negen maanden lang heeft hij er nauwelijks met een woord over gerept; nu veert hij op, nou ja, dat klinkt wat al te snel – hij komt met enige moeite uit zijn half liggende houding – en maakt een gebaar dat kennelijk als verzoek om spreektijd en aandacht moet worden beschouwd. Dan begint hij met luide stem vragen te stellen:

“Wat ben jij nou eigenlijk te weten gekomen Fleur? Over de dood van August? Jij zou dat toch uitzoeken? Jij bent toch journalist!? Of ben ik de enige die er niks meer over heeft gehoord soms?”

Zijn toontje klinkt neerbuigend, cynisch. Dit gaat meer over mij dan over vader. Hij zet mij neer! Wat een hufter die vent. En toch voel ik ook het vleugje achterdocht in zijn vragen: dit is echt geen doorsnee sterfgevalletje; er moet nu toch wel iets meer bekend zijn! Wat houden wij voor hem achter? En daar komt hij dan juist nu mee. Die nutteloze achterbakse huichelaar.

Dat onderwerp op dit moment is zonder meer ongepast. Iedereen staart hem met grote ogen aan. Zo van: 'wat doe jij, gek!?' Zusje Belinda geeft hem uit boosheid een duw, waardoor zijn wijnglas

gevaarlijk door de lucht zwiëpt. De ogen van moeder zijn neergeslagen. Er is een onheilspellende spanning voelbaar. Afkeurende blikken richting Joep. Mijn broer schudt zachtjes zijn hoofd van onbegrip. Joep staat alleen, zoals gewoonlijk.

“Nou, jongens, kom op zeg! Heb ik iets verkeerd gezegd? Ik vraag gewoon wat info. Of wordt dit het grote familiegeheim?”

Het is moeder die de daaropvolgende ijzige stilte verbreekt. Ze slaat haar ogen op en kijkt hem met harde blik aan.

“Joep, moet dit nu? We zijn hier als gezin, als familie, bijeen om deze dag te evalueren, om onze emoties te delen en het formele afscheid van vader af te sluiten. Bezoedel zijn nagedachtenis alsjeblieft niet met insinuaties.” Het is een klemmend verzoek.

“Jesusmina! Ik ben af hoor, sorry”, snauwt hij nog, zich opeens overdreven als een gedresseerde hond gedragend, met geforceerd braaf neerwaarts gebogen handjes voor zijn borst.

“Als er iets bijzonders te melden was geweest, dan had ik dat vanzelfsprekend met de familie gedeeld. Je weet hoe het zit. Een verkeersongeval. Meer is er niet”, vul ik op venijnige toon aan.

“Het zou mooi zijn als jij niet onnodig gaat zitten stoken, 'zwager!’”

Ik kan het niet laten zijn positie in de familie extra te beklemtonen. Hem op de rangorde te wijzen. Koude kant! Ik werp hem een minachtende blik toe.

Ik had mij al voorgenomen om in deze setting mijn enigszins verontrustende waarnemingen van deze dag niet in de groep te gooien. De grootste stress daardoor is overigens al wat weggeëbd. Het zal wel niks zijn. Ik ben te achterdochtig. Maar er is nu geen haar op mijn hoofd die er nog aan twijfelt. Niet met Joep in de buurt. Misschien is die reporter echt gewoon een kennis van mijn vader geweest. Waarom zou die man daarover liegen? Als hij godbetert undercover is, dan geeft hij zijn visitekaartje toch niet af!? En die verdwenen fotograaf, dat is wel wat vreemd, maar ik kan er bij nader inzien het grote kwaad ook niet van inzien. Waarschijnlijk kwam die man er zelf achter dat hij bij de verkeerde uitvaart foto's nam en is hij snel afgedropen. Ja, heel misschien is het wel zo'n freak, een 'lustfotograaf', met een 'huilfetisj' als specialisme of zo, op zijn best in de directe omgeving van de dood. Als die lul zich dan wil afrukken op die paar tranen op de eerste rij, dan wens ik hem veel plezier. Klein kwaad. Voor ik onnodig onrust zaai zal ik op zijn minst basisonderzoek verrichten. Hier moeten eerst feiten op tafel komen.

Ik ben per slot van rekening een vakvrouw! Al heeft het geloof in mijn journalistieke kwaliteiten de afgelopen negen maanden wel wat deuken opgelopen. De twijfel daaraan stak de kop op kort na het bericht van overlijden van vader en neemt sindsdien beetje bij beetje toe doordat ik heel lastig aan informatie over zijn dood kom. Het toenemende besef dat ik tot nu toe wel heel gemakkelijk genoeg neem met die erg summiere berichten doet er nog een schepje bovenop. Er knaagt iets aan mij, want ik weet dat ik laks ben geweest. Voor een professional. Ik sloot vaders 'dossier' zonder enige verificatie. Ik weet nu wat de reden van mijn zwakke journalistieke houding is. Ik ben het niet verleerd, maar als dochter te betrokken. Ik ben niet kritisch naar de autoriteiten en dat komt door mijn rol. Het gaat nu immers om mijn bloedeigen vader. Dat is heel andere koek. Een chirurg opereert zijn eigen kind niet. Punt. Een advocate neemt haar van een strafbaar feit verdachte echtgenoot beter niet als cliënt en een controleaccountant mag zelfs, wegens mogelijke belangenverstrengeling, geen accountantsverklaring afgeven over de boekhouding van zijn broers onderneming. Er spelen emoties en loyaliteiten die de vereiste onafhankelijkheid, objectiviteit en – in omgevingen waar dat een rol speelt – zelfs de eerlijkheid makkelijk kunnen aantasten. Journalisten is niets menselijks vreemd. Had je dat anders verwacht? Ook ik wil de nagedachtenis van mijn vader voor zowel mijzelf als voor de buitenwereld het liefst zuiver houden en iedere onwelgevallige informatie graag buitensluiten. Elk negatief aspect, zelfs een klein nieuw detail van het noodlottig verkeersongeval, kan voor mijzelf schade opleveren aan het bestaande beeld van mijn vader, aan mijn herinnering aan hem. Ik wil geen beelden in mijn hoofd van het geweld dat mijn vader trof en niet van zijn beschadigde lijk. Dat blokkeer ik. Daarnaast moet ik toegeven dat ik van stond af aan – meer dan ik durf toe te geven – rekening hield met een andere waarheid. Met de wetenschap van nu houd ik mij voor dat die angst onnodig was. Ik ben blij met de slotvaststelling. Een noodlottig verkeersongeval. Deze boodschap is uiteindelijk dragelijk. Voor mij. Net als voor mijn moeder, broer en zus. Een hartstilstand zou wel wat beter te accepteren zijn geweest, zeg ik eerlijk. Een natuurlijke dood. Geen andere betrokkene. Geen dader, geen schuldige, geen veroorzaker, niks van dat alles. Maar dit is een acceptabel compromis. De aanvankelijke verdachte omstandigheden hebben op niets berust. Hoe kan het dan dat ik toch nog altijd onrust voel? Dat mijn hoofd vol blijft met vragen?

Ik weet dat ik niet mijn uiterste best heb gedaan om het hele dossier van vader uit Thailand te bemachtigen. Dat ik bewust of onbewust niet het onderste uit de kan heb gehaald. Dat ik mij wel heel gemakkelijk beroep op stugge medewerking en afwijkende regels en procedures in dat land. Maar ach, ik moet mezelf niet kwellen. Er is geen enkele goede aanwijzing om te twijfelen aan de Thaise slotbevindingen. Op de bizarre gang van zaken in dat land en het ontbreken van informatie van hun kant na dan.

Die verrekte Joep weet desondanks te bewerkstelligen dat er zich in mijn hoofd nu een wirwar aan zorgwekkende gedachten ontspint. Van zijn vragen druipt het cynisme af. De toon van zijn vragen is arrogant, bijna neerbuigend. Ik voel het als een harde aanval op mijzelf. Het klamme zweet begint mij al wat uit te breken. Mijn hartslag versnelt merkbaar. Ik besef dat dit wel moet komen doordat ik mij schuldig voel. Dat hij ergens wel een beetje gelijk heeft – hij heeft gewoon gelijk, maar dat zal ik nooit toegeven. Voor de buitenwereld moet het vast vreemd klinken als wij stellen niet meer te weten dan het feit dat vader is overleden ten gevolge van een noodlottig ongeval én dat zijn lichaam zo lange tijd niet kon worden vrijgegeven. Details onbekend. Natuurlijk zijn er regelmatig vragen aan ons gesteld door onze omgeving. Nu twijfel ik zelf of die mensen ons werkelijk geloven, of ze niet denken dat wij de waarheid onder het tapijt willen vegen. Het voelt niet fijn. Klootzak, rotzak, smeerlap, vieze vuilspuiter, lamlendige nietsnut dat je bent. Het ligt allemaal op mijn lippen, maar ik slik die woorden bijtijds in. Hij is het niet waard. Tenminste niet op deze dag. O mijn god, ik mag nu niet gaan hyperventileren. Onmerkbaar probeer ik mijn ademhaling te reguleren. Niemand lijkt het gelukkig te merken. Gewoon even doen of die zakkenwasser niet bestaat. Stilte inlassen. Langzaam kom ik weer tot mijzelf. Ik mag de boel niet laten exploderen, hoeveel behoefte ik er ook aan heb. Als ik zekerheid had dat ik daarmee gelijktijdig het huwelijk van Joep en mijn lieve zusje Belinda, als je hun verbond inhoudelijk zo mag noemen, daarmee ook zou opblazen, dan zou ik het alsnog willen overwegen. Om mijn zusje Belinda te bevrijden. Het komt in mij op. Maar natuurlijk ben ik niet echt die feeks, die nu zulke boosaardige gedachten jegens Joep koestert. Ik ken gewoon niemand anders, die mij tot zulke wraakzuchtige fantasieën aanzet. Nog niet tenminste. Ik besef dat het eigenlijk goed is dat hij bestaat. Door hem heb ik die kant van mezelf ontdekt.

Toch kan ik het uiteindelijk niet helemaal voor mij houden. Ik houd het algemeen. Ik gooi een visje uit. Op ietwat luchtige toon. Of iemand nog een bijzondere ontmoeting heeft gehad vandaag? Dat is een naar mijn schatting ongevaarlijke afleidingsmanoeuvre. Het levert niks verrassends op. Of iemand iets bijzonders over vader heeft verteld dan, wat we nog niet wisten? Ook een vraag waar zelfs Joep weinig op in te hakken kan hebben. Al bestaat het uiterst geringe risico dat iemand een vreselijk geheim over mijn vader met één van hen zou hebben gedeeld. Niemand gaat erop in. Dan ga ik voorzichtig over naar waar het mij om draait. Of er dan misschien iemand wat over vader had willen weten, of hij zelf nog in de belangstelling had gestaan van de gasten tijdens de condoleance? Ik ben toch de vragensteller van de familie, geenszins verdacht, zo kennen ze mij! Die vraag brandt mij de hele tijd op de lippen. Ik laat hem zo nonchalant mogelijk los. Ik zou de vraag veel concreter willen stellen, maar dat durf ik niet. Het laatste wat ik wil is Joep in de kaart spelen. Niemand heeft iets te melden.

'Herinneringen ophalen aan de overledene onder het genot van een hapje en een drankje'. Dat is een fraaie wijze om mensen voor een condoleance uit te nodigen, maar zelden is de overledene, als afsluitend eerbetoon, lang het gespreksonderwerp tijdens dit soort ontmoetingen. Kennelijk is dat met vader niet anders. Ik heb tijdens de condoleance zelf ook geen ontmoeting gehad waar vader lang aandacht kreeg. Maar dat niemand van de familie blijkbaar iets is opgevallen vind ik al wat geruststellend. Waarschijnlijk verbeeld ik het mij maar. Niemand noemt het woord reporter – of journalist – en niemand noemt zijn naam. Ja, wat een onzin eigenlijk, bedenk ik mij, eenmaal reflecterend. Hij kan inderdaad gewoon een kennis van vader zijn geweest. Hij heeft immers geen enkele vraag aan mij gesteld. Kennelijk aan niemand. Niet echt iets voor een reporter op missie. En ik heb hém om nader contact gevraagd, niet andersom. Hij wist ook niet hoe snel hij met Laura Fernandel elders een feestje moest gaan vieren. Nu is Laura natuurlijk ook niet te versmaden, maar als journalist met een opdracht hoort het motto te zijn 'het werk gaat voor het meisje'. Als Bernald Braille zich gewoonlijk aan de mores van zijn vak verplicht, dan was hij normaal gesproken vandaag niet op een verhaal uit. Ik houd toch nog een paar slagen om de arm.

Een 'typetje achterdocht en wantrouwen' was ik destijds als journalist in opleiding, maar dat is door de jaren heen, tijdens mijn

schrijvende carrière in de branche van vrouwenbladen, sterk verwaterd. Niet dat je daar als journalist niet op je tellen moet passen. Er wordt je zo een loer gedraaid of iets op de mouw gespeld. Alertheid en scherpzinnigheid, ze mogen nooit verzaken. Maar de onderwerpen zijn toch van een andere orde. Het maatschappelijk belang ligt, ik moet het toegeven, een flinke trede lager, al zou je dat aan de bevrologenheid van sommige collega's van mij niet afzien. Ik weet echt wel wat de pikorde is. Ik ben niet zozeer gedreven, meer een liefhebber. Ik heb van mijn hobby mijn werk gemaakt mag je wel zeggen. Het is ook wel een tikkeltje gemakzucht, vermoed ik. Maar iets van dat oude bijtertje, die niet snel met een antwoord genoegen nam, die zich niet liet afschepen, die altijd bevestiging zocht, komt nu weer even bovendrijven. Die achterdocht, dat wantrouwen, waarschijnlijk ben ik zelf nog veel meer dan Joep gezegend met deze eigenschappen. Nou ja, gezegend? Best handig voor een journalist, maar je draagt het wel altijd mee.

Joep heeft meer dan genoeg wijn gehad, is overmatig gevoed en is klaar met ons. Sinds hij streng en vermanend is toegesproken heeft hij zijn glas nog een paar keer volgeschonken en zich helemaal buiten de gesprekken met de volwassenen gehouden; drinkend, etend en mikkend heeft hij zich alleen met zijn eigen kinderen en zijn neefjes en nichtje beziggehouden. Belinda heeft eindelijk door dat het hoog tijd wordt om naar huis te gaan. De schade is voor de zoveelste keer beperkt gebleven, maar Joep wordt wel steeds onhandelbaarder, zeker met alcohol op. Pierre en gezin vertrekken kort na hen. We zijn weer met z'n tweeën, moeder en ik. Net als het grootste deel van de voorgaande tien dagen. Dat is de makke van vrijgezel zijn als kind. Dan draai je eerder voor dit soort karweitjes op. Ach, met liefde hoor. Ik vraag haar aandacht:

“Zeg moeder?”

“Ja kind?”

De rollen zijn vergeven en verwoord.

“Waarom ben jij nooit naar vader toegegaan, naar Hong Kong of later Thailand?”

“Ach schat, dat is zo gegroeid, denk ik. Eerst waren jullie zo klein. Later zulke pubers. Toen ging ik weer werken. Vader had het daar eigenlijk ook veel te druk om mij of jullie erbij te hebben. Hij vond dat heel lastig. Hij moest een hele onderneming managen hè. Hij was een echte workaholic. Zijn werk was zijn lust en zijn leven. Hij heeft het zelf ook nooit voorgesteld, integendeel”, antwoordt moeder.

“Maar is dat niet bizar ma!?! Hij heeft er bijna jullie hele huwelijk gezeten!”

Moeder lijkt te schrikken van mijn woordkeuze.

“Jij weet dus niet waar hij woonde, hoe hij leefde, hoe zijn kantoor eruitzag. Je kent zijn vrienden daar niet. Wat kun jij mij nu eigenlijk over mijn vader vertellen!?! Niets toch!?! Wat is dat voor een huwelijk? Heb jij nooit aan ons gedacht? Hoe dat voor ons is?”

Ik merk tot mijn eigen verbazing dat ik nijdig word. Moeder lijkt te slikken. Ze zoekt overduidelijk naar woorden.

“Wij hebben beiden ons eigen leven geleid. Daar hadden we vrede mee lieverd. Soms loopt het leven zo. Toch hadden we een hechte en goede band. En je vader heeft altijd goed voor zijn gezin gezorgd. Dat weet je Fleurkje! Het was een goed werkbare regeling voor ons beiden”, zegt ze met een onbewogen gezicht.

Ik gruwel er weer van dat ze mij verkleint, maar laat het gaan.

“Hij heeft mij ook prima verzorgd achtergelaten hoor, maak je daar geen zorgen om. Hij heeft al kort na jullie geboorte een goede levensverzekering ten gunste van mij afgesloten. Die moet ergens in zijn kantoor hier liggen. Dat zei hij altijd, dat als hem iets overkwam, dat daar de papieren lagen. Ik heb nog niet de moeite genomen.”

Ze lijkt nu toch iets van triestheid in haar ogen te hebben.

“Maar natuurlijk blijf ik gewoon werken”, vervolgt ze.

“Nou, maar toch ma, ik wil er een ander keertje toch verder met je over praten. Over vader. Over Willie en wie je verder nog kent die iets over vader weet. Ik ben zijn kind en weet verdomd weinig over hem!”

“Een andere keer, dat is beter kind”, antwoordt ze op rustige toon.

Ik zie water in haar ogen.

De volgende ochtend. Ik kijk op mijn smartphone en zie dat ik verschillende berichtjes heb ontvangen. Bah, mijn werk, de administratie. Mijn afwezigheid wordt gecheckt natuurlijk. En shit, ook Wilma Zusjes. Zij gaat vast wat druk zetten, opdat ik snel terugkeer. Een paar groepsberichten van mijn eigen clubje op het werk, zelf benoemd tot 'redactie mode en beauty'. Ik weet die berichten nog vrij makkelijk te negeren. Ze maken mij niet vrolijk. Ik zit nog volop in de rouw, dat begrijpt iedereen toch!?! Maar ik weet dat ik niet ontkom aan mijn rol in 'op volle toeren'. Even nog, maar het is onvermijdelijk. Er is ook een berichtje van Laura! Hé, die is natuurlijk welkom. Snel openen dus.

“Lieve Fleurkje! Hoe gaat het na gisteren? Zwarte dag hè!! Kuzzz”,

luidt berichtje één.

Getverderrie, ook zij weet heel goed dat ik er een grondige hekel aan heb zo aangesproken te worden.

“Ik moet je snel bijpraten. Was me het nachtje wel. Hihi”, luidt de tekst van berichtje twee.

Typisch Laura. Meisjesachtig ondeugend, maar een mannenverslinderster. Mijn rouw is alweer ondergeschikt. Ik neem het niet persoonlijk. Ik ken haar door en door. Zij maakt me terstond razend nieuwsgierig. Om twee redenen.

“Bellen?” schrijf ik.

“Lunchen?” schrijft zij terug.

“Super! Vaste stek?”

“Ja, half één! Oké?”

“Prima, tot straks schatje.”

We zitten aan het raam met fijn uitzicht over de langsstromende mensenmassa. Het is best druk. Laura zit nog maar net of kan het niet meer houden. Ze buigt zich lichtjes voorover en waant zich daardoor, wat al snel blijkt ten onrechte, in een omgeving waar haar privacy is gewaarborgd. Ze heeft draaiende pretoogjes, vol ondeugd.

“O, je gelooft het niet Fleur! Echt niet. Ik zweer het je. Wat een beest, wat een tijger.”

Ze kijkt mij op samenzweerderige manier aan, alsof ik haar gedachten kan lezen. Ze bouwt op die manier ook de spanning op.

“Gistermiddag. Daar nog. Op het toilet! Ik zweer het je.”

Zij brengt haar arm op haar borst, alsof de herinnering haar de adem beneemt. Op een extatische wijze welteverstaan, afgaande op haar gezichtsuitdrukking. Haar stem was bij de vorige zinnen nog goed gedempt, maar haar enthousiasme zorgt er helaas voor dat haar volume evenredig toeneemt met het oplopen van de spanning van haar verhaal. Voor ik haar erop kan wijzen – ik ben ook veel te nieuwsgierig eerlijk gezegd – floept ze het er voor de onmiddellijke omgeving goed verstaanbaar uit.

“Geneukt, tot ik klaarkwam, als een wilde ging hij tekeer, in het crematorium nota bene, herentoilet! Echt, ik zweer het je!”

Al tijdens haar woorden probeer ik haar geluid snel te laten dalen. Ik houd na de eerste schrik van het woord 'geneukt' acuut een vinger voor mijn mond en sis haar met opengesperde ogen toe. De serveerster staat echter al naast ons. Plaatsvervangende schaamte stijgt in mij op. Laura schrikt zichtbaar van de plotse verschijning, krijgt een kleur en dan volgt haar gesmoorde lach, met een hand voor

de mond. Ze voelt zich natuurlijk ongemakkelijk, maar herstelt zich opvallend gauw.

“Nou, een hele goedemiddag zal ik dan maar zeggen hè, dames! Als ik uw leven nog ergens anders mee kan opvrolijken dan roept u maar. Hier hebt u de kaart. Voor al uw andere wensen, haha”, zegt de vrouw.

Het is een wat grof gebouwde vrouw van boven de vijftig. Een potig 'opgestroopte mouwentype'. Zo eentje die van wanten weet. Ook ad rem en kordaat reagerend. Ze stelt ons met haar humor direct weer op ons gemak. Ik weet zeker dat een paar andere gasten de woorden van Laura ook hebben opgepakt. Hun voortdurend voelbare blikken in onze richting en hun gegniffel kan niets anders betekenen.

“Je staat er weer gekleurd op meisje”, zeg ik op meelevende toon, maar ook met een ondeugende glimlach op mijn gezicht.

“Heeft hij jou misschien ook nog vragen over mijn vader gesteld?” vraag ik haar aan het eind van de lunch.

“Jouw vader? Ha, nou, zeker weten van niet. Eerlijk gezegd, we hebben alleen maar seks gehad. De hele avond. Tegen middernacht is hij weggegaan. Gelukkig, ik heb liever geen onbekende in mijn bed als ik slaap, haha. Het kan zomaar een gevaarlijke gek zijn, die je in je slaap wurgt of de keel doorsnijdt. Zo iemand wil ik op zijn minst wel eerst nog een knie in zijn ballen kunnen rammen.”

Ze lacht onbedaarlijk. Na ons afscheid voel ik enige opluchting.

Aan het begin van de avond trek ik mij terug in het kantoor van vader. Ik wil even privacy, om die Bernald Braille dan toch maar te bellen. Dan is het uit de wereld, uit mijn systeem.

“Ja?” spreekt degene die opneemt. Ik herken toch zijn stemgeluid.

“Hallo, je spreekt met Fleur Fontein. Ik heb gisteren op de uitvaart van mijn vader je kaartje gekregen.”

Het blijft stil.

“Ik zou je nog even bellen”, vul ik aan.

“Ah, ja, natuurlijk, de dochter”, antwoordt hij.

“Een”, zeg ik.

“Huh?” mompelt hij.

“Eén van de twee.”

“O, haha, prima”, zegt hij en lijkt daarna even na te denken.

“Ik weet het nog hoor. We zouden iets afspreken. Ergens op een rustig plekje”, vervolgt hij na die korte stilte.

Ik zie hem in gedachten Laura neuken op het herentoilet in het crematorium. Van de grond getild en tegen een wand gepaald. Dat

lekkere dier. Ik voel spanning opkomen bij die beelden. Prikkelingen. Ik laat nu zelf iets te lang een stilte vallen kennelijk, want het valt hem op.

“Oehoe, ben je er nog?” toetert hij door de ether.

“Ja, ja, ik werd even door iets afgeleid. Sorry. Maar ik wilde je eigenlijk alleen vragen waar je mijn vader van kent. Je was een kennis, vertelde je. Hoe zit dat precies?”

Nu blijft het te lang stil aan de andere kant.

“Oehoe, ben jij er zelf nog?” vraag ik op mijn beurt.

“Tja, hoe zal ik het zeggen. De waarheid dan maar?” antwoordt hij.

Ik krijg het opeens warm. Dit gaat niet de goede kant op. De waarheid? Shit.

“Nou, vertel”, zeg ik met kordate wat geërgerde stem.

“Ik was daar uit nieuwsgierigheid. Voor mijn werk, het spijt me. Ik had het direct moeten zeggen, maar omdat ik geen vragen heb gesteld hoefde ik mij ook niet per se voor te stellen, geloof ik.”

“Maar waaróm was jij er dan? Waaróm!?” vraag ik indringend.

“Ik heb een tip ontvangen. 'Volg die kist'. Meer niet. Meer weet ik ook niet”, antwoordt hij.

“De lijkstip van jouw vader, daar ging die tip over.”

Hij laat een stilte vallen. Ik ben lichtelijk in shock.

“Ik wilde gewoon even kijken wat zijn milieu was. Voordat ik aan het stellen van een paar algemene vragen toekwam ontmoette ik iemand en ja, met haar ben ik toen al snel weer weg gegaan.”

Hij kan niet bevroeden dat ik weet waar zijn pik de vorige middag en avond op bezoek is geweest. Hij vervolgt zijn uitleg.

“Er is heel weinig te vinden over het overlijden van jouw vader. Het lijkt alsof de dood van je vader is omgeven met wat ik noem 'nieuws gierigheid', het – op zijn minst – bewust te weinig informatie verstrekken. Die moeizame overdracht van het lijk, de tip en dat gebrek aan informatie samen, maken mij dan nieuwsgierig.”

Hij wacht op een reactie, maar ik ben sprakeloos. Dit is waar ik misschien stiekem steeds voor vreesde. Stilte is een gat waar een ander in kan springen en hij twijfelt niet.

“Zullen wij ergens op een rustig plekje afspreken om verder te praten? Ik kan ook bij je thuis komen als je dat liever wilt.”

Ik kan nog niet reageren. Maar mijn geest schakelt als een razende. Twee elkaar opvolgende zinnen, twee volstrekt verschillende scenario's. Hij kan niet weten dat ik opeens met twee

extreme gedachten aan het vechten ben. De ene is al heftig gaande: hoe kan ik hem voorgoed doen verdwijnen? Ik zie mijzelf hannesen met zijn lijk. Ik probeer het in de kofferbak van mijn auto te kiepen. De andere film komt op als ik de woorden 'bij je thuis' hoor. Er dringen zich onmiddellijk beelden op van zijn tong, die mijn vlezige onderlippen binnendringt. Dwars door die andere beelden heen. Die vleselijke gedachten krijgen de overhand. Ik wil hem alleen nog maar in mijzelf laten verdwijnen. Ik voel een enorme weekheid opkomen. Ik ben een makkelijke prooi voor een roofdier, ik kan het niet ontkennen. Tot het indringende beeld van Laura aan mij verschijnt. Stop!

5. De jobstijding

Drie woorden maakten mij het leven in een mum van tijd zuur. 'Volg die kist'. Meer weet ik niet, had hij gezegd. Sprak die Bernald Braille de waarheid of wist hij meer? Hoe het ook zit, feit is dat hij die kist inderdaad is gevolgd en daardoor op de crematie van August Fontein, mijn vader, is beland. Als in dat feitencomplex tenminste niet ergens een onwaarheid schuilt. Ik zit opeens in een slechte, verwarrende, film.

Het gesprek met Laura gaf eerst enige innerlijke rust, maar vannacht was het weer raak. Die drie woorden draaiden rondjes in mijn hoofd, doelloos. Genoeg om mij bijna misselijk te laten worden. Ik heb hier geen vat op.

Wat in de nachtelijke uren lastiger valt te stroomlijnen, omdat ik gewoon wil slapen maar gedachten blijf houden die spanning en onrust oproepen, lukt deze ochtend misschien beter. Eerst een hete douche en dan tijdens het ontbijt beginnen de boel gestructureerd en systematisch te analyseren. Ik ben een beetje een dromer, kom langzaam op gang. In de late ochtend, na een serie sterke koffies, begint mijn 'elektronica' zoals ik het altijd noem, het prikkelsysteem dat mij in beweging zet en laat denken, gebruikelijk pas op gang te komen. Het stoomgemaal, zoals ik mijn pompende hart heb genoemd, zet dan door de cafeïnestoot een paar tandjes bij, waardoor van alles in mijn lijf en geest tot leven lijkt te komen. Het begint te rammelen in mijn flipperkast. De bal rolt en ik moet hem gaande houden. Punten schoren. Bij de basisvraag, daar moet ik beginnen.

Geen enkele malloot, zelfs een journalist niet, volgt zomaar een kist als hem dat zonder verdere argumentatie wordt geadviseerd. Er rijden per dag heel wat lijkkisten van a naar b in ons land. Niemand volgt zo'n kist. Of het moet in een volgauto zijn. Zelfs om die gedachte kan ik nu even geen glimlach op mijn gezicht krijgen. Zou het hem niet zijn geadviseerd, maar opgedragen misschien? Moet hij wellicht een opdrachtgever bevestigen dat August Fontein definitief is opgeruimd? Zit hij in een of ander sinister complot? Is hij wel echt journalist of ben ik in een val getrapt? Hé, dat is verifieerbaar! Ga ik later vandaag checken. Wat onnozel, ging ik op een visitekaartje af.

Je kunt verdorie alles laten drukken! Actiepunt één. Ik schrijf het op.

Waarom kan het zinvol zijn om een lijk-kist te volgen? Aha, dit is een journalistieke onderzoeksvraag! Hier moet ik gewoon op gaan broeden. Het kan zijn wat het lijkt. Simpel. Dat een journalist door iemand erop is gewezen, dat een enigszins belangrijke maar nu dode persoon, nou nee, streep erdoor, want dat was vader niet echt, dus gewoon iemand, maakt niet uit wie, pas na negen maanden koelcel in het buitenland terugkeert naar Nederland. Dus gaat het niet zozeer om het volgen van een kist of een dode persoon, maar een bizar verhaaltje. Daar kun je best een stuk over schrijven, zeker. Ik zou dat kunnen. Als dat zo mocht zijn – en die journalist is echt – dan zal straks blijken dat hij niet bij misdaadverslaggeving werkt, maar bij een redactie buitenland of maatschappij en samenleving.” Dan heb ik mij lekker om niks liggen druk maken. Liefst helemaal geen aandacht natuurlijk, maar daar schuilt geen gevaar in – denk ik.

Een andere mogelijkheid is dat feitelijk wel het specifieke lijk, het overblijfsel van mijn vader August Fontein, het te volgen object is. Daar loop ik direct vast, want dan is de vervolgvraag: maar waarom? Het lukt mij ook na koffietijd niet om hiervoor een zinnige reden te bedenken. Mijn vader was als persoon landelijk beschouwd niet bekend en evenmin maatschappelijk echt belangrijk, nooit geweest ook. Een in memoriam of, iets minder feestelijk, een necrologie, in een landelijk dagblad, zou een wel heel sterke vorm van overdrijving zijn. Zo helder ben ik op dit punt van de dag wel. Ik ben hierin tenminste objectief, al betreft het een privékwestie. Informatie zal ik zoveel mogelijk in het juiste perspectief blijven plaatsen, zelfs nu, met gevoelens van verlies en rouw, zo stel ik even stoer voor mijzelf vast! En direct erachteraan weet ik het: maak dat de kat maar wijs. Maar ik probeer het wel. Ik kan dit punt volgens mij toch echt wel doorstregen, niemand volgt die kist om wie mijn vader was.

Wat overblijft is die kist zelf, als object! Die kist, die heeft mij van meet af aan, toen ik van die Braille die drie woorden hoorde, spannende tot angstaanjagende gedachten opgeleverd. Overdag en in de nacht. Ik kreeg vannacht zelfs bizarre waanbeelden. Daar moet de sleutel liggen voor het oplossen van dit vraagstuk. Er was vast wat illegaals in de kist verborgen. Dat is het! Een lijk-kist als smokkelinstrument! Niemand controleert een lijk-kist, neem ik aan. Die zinken binnenkist kan wel eens heel goed van pas komen om naast lijkkluchtjes ook geuren van drugs hermetisch binnen te houden. Dat moeten dan wel harde jongens zijn, want anders blijf je wel uit

de buurt van een lijk als dat van mijn vader. Ik moet bijna kotsen nu ik er toch beelden bij krijg. Het is bijna onvermijdelijk dat mijn blokkeersysteem af en toe hapert met zoveel aanvallende gedachten. Waarschijnlijker is het dat de kist geheime ruimtes heeft of dat er gewoon in de houten kist, maar buiten de zinken binnenbak, waardevolle goederen zijn verstopt. Diamanten? Geldbiljetten? Tijgerhuiden? Ik kan niet meer bedenken zo gauw.

Nu ik het op een rijtje zet concludeer ik dat de familie zich niet echt zorgen hoeft te maken. Als er al iets is gesmokkeld, dan zal mijn vader niet zelf postuum als smokkelaar worden beschouwd. De familienaam is niet in het geding. Laat staan iets ergers. Het heeft geen zin om mijn moeder alsnog te informeren. Het gaat waarschijnlijk nergens over. Het is stress om niets. Als er al iets bijzonders in die kist zat, dan is het er ongemerkt uitgehaald of het is verdampt in de oven. In beide gevallen houdt het daar op voor ons. Voor die Braille loopt het spoor dan ook dood, of hij nu reporter met een missie is of een ander soort speurneus. Ik kan weer opgelucht ademen. Die eigenlijk al afgeschreven fotograaf schiet dan nog kort door mijn hoofd. Zou het kunnen dat zijn niet te missen aanwezigheid bij de ceremonie een dekmantel is geweest, een afleidingsmanoeuvre om bij de kist te komen? Ach nee, dat lijkt mij heel vergezocht. Dat zie je alleen in films. Die man streep ik nu definitief als warhoofd af. In zijn geval is ook niks te verifiëren, hij is een dood spoor. Elke seconde die ik nog aan hem denk is energieverpilling. Zo moet ik dat altijd doen als ik stress krijg, houd ik me voor, rustig analyseren en dan de balans opmaken. Tja, achteraf is nou eenmaal alles makkelijk. Maar het instrument werkt. Braille nog even checken en klaar is kees.

Ik slaap opvallend lekker en sta vroeg op om met moeder te ontbijten. Zij gaat zo meteen de deur uit. Zo kort na de crematie van haar man wil zij al weer aan het werk. Lessen voor de volgende week voorbereiden. En ik? Ik moet er nog niet aan denken. Ik begin het op deze ochtend zelfs al prettig te vinden, helemaal niks doen. Thuis pak ik altijd van alles op, hier hoeft ik niks. Eten, drinken, praten of stilte en slapen. Dat is het patroon van de afgelopen anderhalve week. Ik was er exclusief voor haar. Er was een zeker ritme, maar het is moeder die dat vandaag verbreekt. Ik ken haar goed genoeg om te weten dat dit een teken is dat zij haar eigen wereld terug wil. Hiermee zegt ze zonder woorden: 'jij mag ook wel weer eens gaan Fleur..grrrr...tje.'

Maar ik heb helemaal geen zin! Ik merk dat ik zelfs opzie tegen mijn eigen wereldje. Ik voel mij het schoolmeisje van vroeger, veilig onder moeders paraplu. Tegelijk weet ik dat het een illusie is. Ik moet al heel lang zelf de paraplu ophouden. Moeder heeft mij lang geleden uit het veilige nest geduwd met de bedoeling dat ik niet terug zou keren. Voor haar was het klaar, genoeg opoffering, weer tijd om zelf te gaan leven. Mijn moeder is ook geen 'oma oma' of hoe maak ik het duidelijk? Niet zo eentje die heel oud is, zich oud kleedt, oude gerechten op tafel zet, achter de geraniums op haar kinderen en kleinkinderen wacht met koffie met lekkers erbij, fris en snoepgoed. Voor ons geen soep met ballen naar grootmoeders recept of oma's suddervlees. Ze houdt van ons en de kleinkinderen, maar waakt er voor dat serieuze opoffering ooit nog om de hoek komt kijken.

“Oppasoma, dat ga ik niet worden, als je dat maar weet!” heeft ze ons alle drie letterlijk en herhaald voorgehouden. Nou, aan mij heeft zij dus een makkie.

Ik loop mijn lijstjes maar eens langs. Aan wie heb ik zin, om mee te kletsen, koffie te drinken, te lunchen? Ik kom familie tegen, die hoef ik eventjes niet. Van mijn vriendinnen word ik in deze gemoedstoestand alleen blij als ik de naam Laura lees. Maar die is onderweg, dat weet ik. Soof, zij is natuurlijk ook familie, maar ik schaar – o jee, haha – haar primair onder mijn vriendinnen. Zij behoort zelfs tot mijn kleine kring van intimi. Och wat zou ik die graag bij me hebben nu; ook niet in de buurt helaas. Ik kom namen tegen die meer voor de seks zijn, of sport, en jakkes, ook collega-vriendinnen. Die doen mij aan werk denken. Nu even niet dus!

Zonder de speciale gaven van Laura of Soof heb ik een ander medicijn nodig. Ik voel dat ik zingeving nodig heb. De dood van mijn vader werkt op een aparte manier in mij door. Ik ben nog zo jong, maar sta er nu bij stil dat elke langszakende auto mijn dood kan zijn. Daardoor ben ik oplettender in het verkeer dan voorheen. Dat had ik eerder nooit. Het idee dat ik mij dan niet eens heb voortgeplant! Terwijl vermenigvuldiging van de soort, in ieder geval biologisch gezien, de primaire bedoeling van het leven is. Mijn bestaan is dan nutteloos geweest. Er komt een plotse angst in mij op bij dat besef. Een soort tijdnoodfase. Ik besluit acuut de zoekmachine op mijn laptop aan het werk te zetten met de zoekterm 'zingeving'. Ik heb een leidraad nodig. Ik heb leiding nodig. Ik voel de onrust kolkende vormen in mijn lijf aannemen. De dood zit ook mij op de hielen.

Mijn zoektocht stuit al gauw op een onneembare vesting aan informatie. Bibliotheken vol boeken scheren voorbij. Vrachtladingen therapeuten verschijnen in beeld. Hoe lief en aardig bedoeld ook, ik wil direct resultaat. Met één druk op de knop. Ik screen een serie koppen met beknopte uitleg. Ik krijg daaruit een bevestiging dat ik geen uitzondering ben, dat ik uiting geef aan een menselijke behoefte. In moeilijke tijden of in een emotionele gemoedstoestand lijkt juist die zoektocht bovengemiddeld vaak voor te komen. Al lezende vraag ik mij af of ik niet ook op zoek ben naar zingeving in de zin van spiritualiteit. Wat als mijn vader en moeder het nou eens fout hadden? Dat er wel een god bestaat? Of goden? Of andere krachtige wezens, anders dan die wij ons ooit kunnen voorstellen? Is het mogelijk dat er krachten zijn tussen hemel en aarde die mij zullen straffen voor daden van mijn ouders, of van voorouders, wat ik ook wel eens heb gehoord dat mensen dat geloven, dat straf een generatie overspringt? Tijden geleden dat ik zo diepzinnig met het leven bezig was. Hier moet ik de komende tijd maar eens wat mee doen, besluit ik. Natuurlijk weet ik nu al dat die intentie wegeeft zodra ik mijn drukke leventje weer oppak. We houden ons allemaal regelmatig voor de gek, toch?

Het is bijna klokslag twaalf uur als ik wakker word geschud uit mijn bezinningsmoment. Het is de herrie van moeders vaste telefoon. Ik neem op.

“Ja, hallo?”

“Goedemiddag, mevrouw Fontein. Het is met Dokkema, de uitvaartverzorgers.”

Ik ben verrast. Hij zal moeder moeten hebben. Maar ik ben ook een mevrouw Fontein, nietwaar?

“Goedemiddag meneer Dokkema”, antwoord ik.

“Ik moest u beter even bellen, dacht ik. Hebt u een momentje tijd?” vraagt hij beleefd.

“Ja hoor, zegt u het maar”, zeg ik behoedzaam.

“Nou, ziet u. Ik wil u niet onnodig storen in deze moeilijke tijden, maar er is een dingetje dat ik toch even wil overleggen met u”, zegt hij heel voorzichtig, op een manier zoals waarschijnlijk alleen uitvaartverzorgers kunnen spreken.

“Misschien is het het makkelijkst als u even langskomt, bij het crematorium. Als het niet teveel voor u is natuurlijk. Ik wil u iets laten zien”, zegt Dokkema.

“Wat wilt u dan laten zien, meneer Dokkema?” vraag ik, zo

onschuldig mogelijk maar inwendig al aardig nerveus.

“Tja, ik vind het lastig, zo aan de telefoon. Kunt u toch niet even langskomen? Nu bijvoorbeeld?” antwoordt hij op wat indringender toon.

Ik word opgewonden. Die kist, dat 'volg die kist!' Hij heeft vast smokkelwaar gevonden. Wat wil hij? Zijn deel van de buit? Chantage? Mijn raderen draaien op volle toeren. Ik improviseer.

“Dat gaat niet, helaas. Ik heb zo een werkafspraak. Maar weet u, ik stuur mijn dochter Fleur zo wel even in mijn plaats. U kunt het met haar afhandelen. Even kijken, ja hoor, ze knikt, het kan. Ze rijdt over een paar minuten naar u toe. Goedemiddag dan maar, meneer Dokkema”, zeg ik overtuigend, alsof ik een geboren leugenaar ben, en sluit het gesprek terstond af, om hem geen gelegenheid te geven hier bezwaar tegen te maken of met nog meer te komen.

Dokkema, Jezus, vast een verbastering van 'dokken maar'. De dood zelf krijg je gratis en voor niets. Van het lijk afkomen is een heel ander chapiter. Ik heb dus iets met namen, zie overal iets in. Het is van jongs af aan ingebakken. Dokkema zit zich nu vast handenwrijvend te verlekken, wachtend als een beul die de valbijl maar al te graag wil laten vallen. Hij heeft iets in handen, dat hem macht geeft. Daarmee wil hij voordeel verwerven. Het vertrouwenwekkende beeld dat ik had van de op zich innemende man – ik was bij de twee bezoeken die hij aan moeder aflegde aanwezig – is op slag verdwenen. De kordaatheid die ik tentoonspreidde in ons telefoongesprek is eveneens op slag foetsie. De zenuwen gieren door mijn keel. Mijn hartslag zwelt aan en voelt als een bespeelde zware trom. Dat gevoel zorgt op zichzelf voor nog extra angst. Straks knapt er binnen in mij iets. Jezus, wat een spanning.

Ik trek vliegensvlug een fleurige jurk aan, maak me een beetje op, kies hoge hakken om het af te maken. Een snelle blik in de spiegel in de hal, het kan ermee door, voor deze gelegenheid. Jasje aan en weg ben ik. Ik rijd een minuut later een onzekere toekomst tegemoet. Nu is dat natuurlijk altijd zo, maar anders voel ik dat niet. Dan sta ik er geen ogenblik bij stil. Ik sta strak van de spanning. Ik probeer zo kalm mogelijk te blijven en controle over mijzelf te houden. Ik moet straks de controle over Dokkema zien te krijgen. Dat is mijn strategie! En als het niet anders kan moet hij ook verdwijnen, voorgoed! Mijn gedachten vliegen alle kanten op, dan kom je ook op dat soort ridicule ideeën. De televisiegeneratie, vergeef mij God. Wat

was dat? God? Oeps, zo ver ben ik nog lang niet. Even dimmen nu.

Bij het crematorium is het rustig. Ik ben even tussen de te verbranden lijken ingelast, zoiets. Ik schraap alle moed samen, recht mijn rug, trek mijn jurk uit mijn bilspleet, en loop zo parmantig mogelijk naar de ingang. Dokkema lijkt mij op te wachten. Hij bevindt zich bij de deur. O, nee, dat valt mee, hij doet net mensen uitgeleide. Ik wacht even op gepaste afstand. Hij heeft mij gezien en knikt me toe, terwijl hij op het oog twee niet rouwende personen uitlaat. Ik denk natuurlijk weer door. Vertegenwoordigers vast. Van de cakefabriek. Koffie met cake. Er niet uit te slaan bij de nabestaanden. Of crèmes en poedertjes om de doden toonbaar te maken aan het publiek. Rubberen handschoentjes misschien? Ik kijk de gestalte Dokkema ondertussen onophoudelijk aan en neem hem op. Ongewild. Dan schrik ik van een nieuwe ingeving. Maffiosi! Hij heeft al contacten gelegd. Als dat zo is, dan kan het alleen nog maar om chantage gaan. Dat wordt onmogelijk dan, ze allemaal te laten verdwijnen. Ik ken mijn beperkingen. Ach, ik kan ook wel grinniken om mijzelf. Ik weet dat al mijn gedachtespinsels nutteloos zijn. Ik moet de man aanhoren. Verder nog niks.

Hij wenkt mij. Ik moet even terug in de parmantige tred. Zwakte tonen kan funest zijn.

“Ach, daar bent u, mejuffrouw Fontein. Fijn dat u wel zo snel kon komen”, zegt Dokkema op dankbare toon.

“Tot uw dienst, meneer Dokkema.”

Ik wil uiterlijk zo vriendelijk en beleefd mogelijk blijven. Daar kan ik wellicht mijn voordeel mee doen. De tactiek van het verkeerde been, noem ik dat. Want als het nodig is, dan schakel ik onmiddellijk en onverbiddelijk over op de tegenaanval, onder begeleiding van verbaal geweld. Met dat laatste heb ik geen enkele ervaring, maar ik heb het mij voorgenomen en eens moet de eerste keer zijn. Ik moet dan laten zien dat ik geen watje ben.

“Mag ik u verzoeken, mejuffrouw?” vraagt Dokkema.

Hij leidt mij naar zijn kantoor en gebaart dat ik plaats kan nemen. Zelf gaat hij op zijn directeursdraaistoel zitten en staart mij een paar tellen zwijgend in de ogen. Hij vouwt zijn handen en laat tot mijn grote irritatie zijn vingers knakken. Ik gruwel van dat geluid. Mijn maag draait om. Het zou onder de omstandigheden – als mijn voorgevoel daarover juist is – als lichte intimidatie kunnen worden opgevat. Hij ziet mijn verkrampte gezicht en mijn op zijn handen gerichte ogen en stopt zijn handeling. Is hij misschien ook nerveus?

“Wel, hoe zal ik beginnen. Ik val denk ik maar met de deur in huis.”

Ik kijk hem strak aan, zet mij schrap in mijn stoel.

“We hebben bij het verzamelen van de as van uw vader ongebruikelijke restanten aangetroffen. Niet alles is volledig verbrand of gesmolten. Het is een unieke kwestie voor ons.”

Hij neemt een bijna eerbiedwaardige stilte in acht en kijkt mij aan. Ik weet niet of het is om het bericht bij mij te laten indalen of dat hij al een reactie verwacht. Ik sta echter perplex. Dit gaat een andere kant op dan verwacht. Deze ontwikkeling had ik niet gebrainstormd. Niet in dit verband tenminste. Slordig journalistenwerk, verwijt ik mijzelf. Ik weet niet wat ik nu moet verwachten, maar ben geenszins gerustgesteld. Er is dus geen geld gevonden, geen tijgerhuiden, geen ivoor, geen drugs, niets van dat alles. Nee, Dokkema weet de spanning wel op te bouwen, dat moet ik hem toegeven.

“Dat is wel normaal hoor, dat niet alles volledig verbrandt of smelt. Kleine skeletresten van de overledene, metaalresten van de kist, gebitsvullingen, dat soort zaken”, gaat Dokkema verder.

“Maar dit is anders. U weet wellicht meer dan ik over de doodsoorzaak van uw vader. Wij moeten het met standaardformulieren doen. Meer hoeven wij ook niet te weten, als er maar geen wettelijke belemmeringen zijn voor crematie. Het papierwerk bij uw vader was in orde, dus dat is niet het probleem. Misschien bent u zelfs geheel niet verrast met mijn openbaring”, zegt hij op bijna vragend klinkende toon.

Weer kijkt hij mij aan, wachtend op enig signaal dat hij mij niet kan verrassen. Tevergeefs. Ik heb geen flauw benul welke kant het op kan gaan.

“Goed, ik zal het vertellen. We hebben bij het filteren van de as zes gesmolten metaalhoopjes aangetroffen, die zonder twijfel niet van de metalen onderdelen van de kist of van de zinken binnenkist zijn, want die herkennen wij. Daarnaast troffen wij twee nog gedeeltelijk herkenbare, want slechts deels gesmolten voorwerpen aan, van een andere metaalsoort, een heel harde legering waarschijnlijk. Het zijn resten van kogels. 'Kogels', mejuffrouw Fontein!”, zegt Dokkema op rustige maar heel ernstige toon.

Er is nog niks intimiderend aan, niet aan zijn manier van praten of doen. Of het moet al zijn de manier waarop hij onder het uitspreken van die woorden zijn wenkbrauwen optrekt. Hij speelt tot nu toe niet meer dan de rol van boodschapper.

Ik ben evenwel geschokt. De adem beneemt mij. Mijn keel wordt dichtgeknepen door lokaal oncontroleerbare spierspanning. Ik maak bijna aanstalten om mijn mond met mijn volle hand te dichten, maar weet mij tijdig te beheersen. Dit is schokkend nieuws. Voor mij, voor mijn moeder, voor de hele familie.

“Wilt u een glaasje water, mejuffrouw?”

Ik knik, om tijd te winnen. Om mijzelf weer onder controle te krijgen. Ergens ben ik nog bang voor eerst een stevige vuistslag op mijn neus als waarschuwing, dan een chantagevoorstel en bij afwijzing een 'knock-out' door een linkse 'uppercut'. Het is nergens op gebaseerd. Het komt door mijn gemoedstoestand.

“Waarom ik u heb laten komen en dit met u deel is vanzelfsprekend vanwege de vraag: wat hiermee te doen?”

Daar heb je het al, gaat door mij heen. Dokkema gunt mij geen tijd en gaat direct door naar de opties.

“Ik kan de resten gewoon bij de andere metaalresten in de verzamelbak voor het goede doel deponeren. Wat gebruikelijk is in onze branche, met metaalresten. Maar dat roept wellicht vragen op bij de verwerker. Is dus beter van niet. Alleen onnodige onrust en rompslomp. De vondsten zijn niet in strijd met de aangegeven onnatuurlijke doodsoorzaak, dus bestaat er geen grond de autoriteiten hiervan in kennis te stellen. Wij mogen erop vertrouwen dat zij op de hoogte zijn”, zet hij uiteen.

Hij lijkt een bevestiging te zoeken en neemt een adempauze. Ik reageer niet. Ik ben verstijfd. Hij ziet het zinloze ervan in.

“Ik kan ze ook met de as in de urn doen, maar dat is in strijd met onze regels, met het protocol. Ik zou ze wel eenvoudig kunnen doen verdwijnen, als u dat prefereert, al gaat dat ook een beetje over de grenzen van mijn beroepsethiek. Iets doen verdwijnen, anders dan een lijk, begrijpt u? De beste oplossing is in mijn opinie, als u het wilt tenminste, dat ik ze in een doosje aan u meegeef. Ook dat is ongebruikelijk, maar in dit geval wil ik een uitzondering maken. Het is een uniek geval, nietwaar? Mits u dit onder ons houdt. Wij willen geen publiciteit op een dergelijk delicaat onderwerp, dat zult u begrijpen. Ik kan mij voorstellen dat de familie dubbele gevoelens bij deze elementen zal hebben, maar ik bedacht me dat u er wellicht waarde aan hecht, in combinatie met de urn. Zo, dat zijn wel de mogelijkheden, denk ik”, zegt hij afsluitend, op meelevende toon, maar met nog steeds streng gezicht.

Hij heeft mij net verteld dat mijn vader is vermoord. Tenminste, ik

denk dat hij dat heeft verteld. De enige andere optie is dat er kogels in de kist zijn gelegd, ergens in of op de route van Thais lijkenhuis naar het lokale crematorium. Mijn hoofd is een wirwar van gedachten. O mijn God, wat een ellende. Wat is er in hemelsnaam gebeurd? Waarom? Wie heeft dit mijn vader aangedaan? Ik voel woede opkomen. Iemand heeft mijn vader 'gedaan'. Zo heet dat geloof ik, in die kringen. Ik weet niks, zo gaat het als je gedachten met je aan de haal gaan. Ik kom langzaam tot mijzelf.

“Het is toch een schok, als niet alles blijkt te zijn verbrand, merk ik”, kan ik na de eerste klap weer uitbrengen.

Er schieten mij gewoon wat woorden te binnen. Een strategie. Ik laat hem denken, dat wij van die kogels weten. Dat het op zich geen nieuws is. Alleen dat er iets van over is, dat wel. En nu kan ik niet meer terug ook.

“Misschien is het goed dat ik de resten dan mee naar huis neem. In een doosje alstublieft”, zeg ik, toch wat hoorbaar stamelend.

“Later is er wellicht ruimte voor, als de tijd er rijp voor is. Nu zal niemand ze willen zien”, zeg ik nog.

“Goed, daar hield ik al rekening mee. Ik heb ze al apart gelegd”, antwoordt Dokkema.

Hij schuift een zwart doosje met sluiting van een zijkant van zijn bureau mijn richting uit.

“Alstublieft. U bent er vanaf nu verantwoordelijk voor. U moet alleen nog even dit papier tekenen, voor deze ongebruikelijke en vertrouwelijke transactie. Nogmaals, wij spreken af dat u dit verder niet met derden buiten de familie deelt. Oké?” vraagt Dokkema.

“Nee, natuurlijk niet. Dank u.”

Hij staat op en geeft mij een hand. Hij wil mij naar de uitgang begeleiden. Opeens schiet het door mij heen. Dit mag inderdaad nooit naar buiten komen. 'Volg die kist'. Die verdomde journalist!

“O, meneer Dokkema. Is er misschien iemand geweest die vragen heeft gesteld aan u over mijn vader? Of over de kist? Een journalist misschien?” vraag ik nog.

“Nee, niemand. U kunt gerust zijn mejuffrouw, wij spreken niet met de pers over onze clientèle. Nooit!”

“Kan niet iemand van uw medewerkers..?” probeer ik nog.

Dokkema valt mij in de rede.

“Wij zwijgen hier over de doden als het graf, mejuffrouw”, zegt hij stellig en overtuigend.

Ik bedank hem en ga huiswaarts. Ik geloof hem. Ik wil hem

geloven. Wat moet ik ook anders. Die middag ben ik alleen in moeders huis. Er moet een plan van aanpak komen. Dit is het slechtste scenario dat ik had kunnen bedenken. Hoe kon dit in hemelsnaam geheim blijven? Hoe kon het dat wij zo door de Thaise autoriteiten voor het lapje zijn gehouden? Hoe kunnen wij het nu zelf voor de buitenwereld geheimhouden? Toch zal het moeten. Dit kan een lawine aan heel vervelende aandacht uitlokken. De reputatie van vader is in het geding. Het kan ons gezin beschadigen. Dit moet voor eens en altijd geheim blijven. De aanpak van de doofpot. Ik kan het niet eens delen met mijn moeder. Niet met mijn broer, niet met mijn zus. Ik zal een groot geheim in mijn eentje moeten dragen. Ik weet niet of ik dat kan.

Uit het niets steekt de doorgestreepte fotograaf ongevraagd toch zijn kop weer om de denkbeeldige hoek. Werkt hij samen met Braille? Maar ik concentreer mij op Bernald Braille. Geen hits op het web van die naam in combinatie met de zoektermen journalist of reporter. Niets wat daarop lijkt. Als hij echt bestaat, dan gebruikt hij geen sociale media. Twee Bernald Brailles in dezelfde stamboom – waarvan eentje al ruim een eeuw dood is en de ander hem kan zijn – en een klassenfoto van de middelbare school waar ik niks wijzer van word; dat is de voorlopige opbrengst van mijn onderzoek naar de man. Is en blijft hij een gevaar, zo ja hoe in hemelsnaam loos ik dat onbetrouwbare sujet dan?